

HENKIRIKOKSEN UHRIEN LÄHEISTEN SURU

Pro gradu- tutkielma
Marko Valta
Tammikuu 2019
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Hoitotiede

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Marko Valta. Henkirikoksen uhrien läheisten suru

Pro gradu-tutkielma, sivuja 56, joista 5 sivua liitteitä

Ohjaaja: Aho Anna Liisa, TtT, dosentti

Hoitotiede

Kevät 2019

Suomessa tehdään Euroopan tasolla mitattuna paljon henkirikoksia. Vuonna 2017 tilastojen mukaan Suomessa tehtiin 78 henkirikosta, joka oli Euroopan unionissa kymmenenneksi eniten. Surua voidaan yleisesti kuvata kokonaisvaltaiseksi, voimakkaaksi ja häilyvärajaiseksi vuorovaikutteiseksi tapahtumaketjuksi, johon liittyy läheisen luopumiseen suostuminen. Lisäksi persoonallisen kasvun teoria kuvaa suruprosessia uuden identiteetin ja uuden maailmankuvan luomiseksi.

Henkirikos aiheuttaa läheisille monipuolisia ja yksilöllisiä surureaktioita. Henkirikoksen kautta läheisen menettäneen surussa merkittävässä roolissa ovat syytely ja viha. Myös kaipuun ja tyhjyyden tunne ovat yleisiä surureaktioita henkirikoksen jälkeen. Henkirikoksen jälkeen läheiset kokevat ensimmäiseksi surun shokin tunteena.

Tämä tutkimus on osa Tampereen yliopiston Suruhanketta. Tämän tutkielman tarkoituksena on kuvata suomalaisten henkirikoksen uhrien läheisten kokemaa surua ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkielman tavoitteena oli saada tutkimustietoa henkirikoksen uhrien surusta, jota voidaan käyttää uhrien läheisten auttamiseen surusta selviytymisessä. Tutkimusaineisto kerättiin käyttäen sähköistä e-lomaketta, joka sisälsi Hoganin surumittarin ja taustamuuttujat liittyen henkirikoksen uhrin läheisiin, uhriin ja henkirikoksen tekijään. Tutkimukseen osallistuneita oli 38. Tutkimusaineisto analysoitiin tilastollisten menetelmien avulla.

Tämän tutkimuksen mukaan henkirikosten uhrien läheisten yleisimmät surureaktiot olivat ahdistuksen tunteminen läheisen kuolemasta, asioiden, kuten puhelinnumeroiden tai nimien unohtaminen ja särkyneet toiveet. Näiden lisäksi läheiset kuvasivat, että surun takia sydän tuntui raskaalta, heillä oli lihasjännitystä ja, että he säikähtivät helposti. Vähiten henkirikoksen uhrien läheisten surua kuvasivat tunne, että he olivat parempia ihmisiä ja halu vahingoittaa muita surun takia. Suhtautuminen toisiin kärsivällisemmin ja paremman asenteen omaaminen elämään olivat seuraavaksi vähiten kuvaavat surureaktiot. Surureaktioihin yhteydessä olevia tekijöitä olivat läheisen taloudellinen tilanne ennen henkirikosta, läheisen siviilisäätö, läheisen kokema terveydentila ja läheisen suhde henkirikoksen uhriin.

Tämän tutkimuksen tuloksena saatiin tietoa suomalaisten henkirikoksen uhrien surusta ja suruun yhteydessä olevista tekijöistä. Tämän tiedon avulla sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt ja muut tahot pystyvät tarjoamaan paremmin kohtaamaan henkirikoksien uhrien läheiset ja tarjoamaan heille apua ja tukea surusta selviytymisessä.

ABSTRACT

UNIVERSITY OF TAMPERE

Faculty of Social Sciences

Marko Valta. The Grief of Homicide Bereavement

Master's thesis, 56 pages including 5 pages appendices

Supervisor: Aho Anna Liisa, PhD

Nursing Science

Spring 2019

In European level it is reported lot of homicides in Finland. On average, 78 people die as a victim of homicide year 2017 in Finland, which was 10th highest in whole European Union. A grief in general can be described as a comprehensive and strong process which including admitting to lose close person. In additionally theory of the personal growth determine grief process as creating new personality and new world view.

The grief after homicide cause diverse and individual grief reactions. The common reaction after losing close one by homicide is blame and anger. In addition longing and emptiness are in significant role in grief process after homicide. The first reaction after homicide occurs is shock feelings.

The purpose of this study is to describe grief of Finnish homicide bereavement and factors relating to grief. The aim of this study is receive more knowledge about grief of the homicide bereavement which can be used to help bereavement to survive their grief process. The data were collected through electronic questionnaire which including Hogan's grief checklist. 38 bereavement took part of the study. The data was analyzed by using different qualitative data analysis methods.

According this study the most common grief reactions were anxiety about losing close one, forgetting things like a phone number or names and broken desires. In addition grief was described that bereavement felt burden on their heart, having muscle tense and they got scared more easily. The least described grief reactions were bereavement's feeling that they are better persons and desire to hurt someone. More patient attitude towards others and feeling of the better life were the second least described grief reactions among participants. The factors were related to bereavement's grief were bereavement's economical status before homicide, bereavement's marital status, bereavement's health status and quality of bereavement's relationship with victim.

The findings of this study improve our knowledge and understanding about grief of homicide bereavement and factors relating to grief. That knowledge can be used for example by social- and healthcare professionals or other professionals and they can help and support better bereavements during their grief process.

Key words: Homicide, bereavement, grief

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	5
2. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	7
2.1 Henkirikos	7
2.1.1 Henkirikokset Suomessa	8
2.1.2 Henkirikoksen uhrien läheiset	10
2.2 Suru ja surureaktiot	11
2.2.1 Henkirikoksen uhrien läheisten suru	13
2.2.2 Henkirikoksen uhrien läheisten suruun liittyvät tekijät	16
3. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYS	18
4. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	19
4.1 Tutkimuksen metodiset lähtökohdat.....	19
4.2 Aineiston keruu	19
4.3 Tutkimuksen osallistujien, uhrien ja henkirikoksen tekijöiden taustamuuttujat	20
4.4 Aineiston analyysi	23
5. TULOKSET	25
5.1 Suomalaisten henkirikoksen uhrien läheisten surureaktiot.....	25
5.2 Suomalaisten henkirikoksen uhrien läheisten surureaktioihin yhteydessä olevat tekijät.....	26
6. POHDINTA.....	40
6.1 Tutkielman luotettavuus	40
6.2 Tutkielman eettisyys	41
6.3 Tulosten tarkastelu	42
6.4 Johtopäätökset.....	44
6.5 Jatkotutkimusaiheet	45
LÄHTEET	47
LIITTEET	52

1. JOHDANTO

Euroopan tasolla mitattuna Suomessa tehdään paljon henkirikoksia. Vuonna 2017 henkirikoksia poliisihallituksen, poliisiammattikorkeakoulun sekä kriminologian ja oikeuspolitiikan instituution tilastojen mukaan tehtiin 78 kappaletta. Vuoden 2017 tilastojen mukaan Suomessa tehtiin Euroopan unioniin kuuluvissa maissa kymmenenneksi eniten henkirikoksia. Kaikki Euroopan maat huomioon otettuna henkirikoksien määrä Suomessa oli yleisesti keskimääräistä suurempi. (Lehti 2018.)

Suomen rikoslaki (2017) määrittelee henkirikokseksi tapon, murhan, surman, lapsensurman, kuolemantuottamuksen tai törkeän kuolemantuottamuksen. Suomessa korkea henkirikoksien taso selittyy suurelta osin keski-ikäisten työttömien miesalkoholistien korkealla rikollisuustasolla. Yleisimmät henkirikoksen uhrin ovat tuttavien tai ystävän surmaama mies (44 % uhreista) tai parisuhdekumppanin surmaama nainen (16 % uhreista). (Lehti 2018.)

Henkirikos vaikuttaa uhrin ja henkirikoksen tekijän lisäksi myös useaan uhrin läheiseen. Uhrin läheiset voivat kärsiä epätavallisista surureaktioista, jotka voivat ilmetä fyysisinä- tai psyykkisinä reaktioina tai traumareaktioina. (Hazelton, Morrall & Schacleton 2011.) Lisäksi shokin tunne läheisen kuolemasta (Joe, Sharpe & Taylor 2013; Evans, Gill & Hobdell 2002; Campensino 2007) ja erilaiset vihan tunteet (Evans ym. 2002; Kenney 2003; Campensino 2007; Master, Friedman & Getzel 1988) ovat yleisiä surureaktioita läheisen kuoleman jälkeen.

Poijula (2010) kuvaa, että henkirikoksen aiheuttaman surun traumareaktioita lukuun ottamatta surureaktiot lievittyvät ajan kuluessa. Myös Aldrich & Kallivayalil (2016) tuovat esille tutkimuksessaan, että osa läheisistä kokee, että surulla on päätepiste ja se etenee lineaarisesti eteenpäin. Lisäksi Van Wijk, Van Leiden & Ferwerda (2017) kuvaavat myös, että suru vähenee vuosien jälkeen. Kuitenkin joka kymmenes kärsii pitkittyneen surun häiriöistä (Poijula 2010). Myös Mastrocinque ym. (2015) kuvaa, että suru voidaan kokoa loputtomana tai, että surulla ei ole aikarajaa. Läheisen sureminen on voimakkaampaa ja kestää pidempään mitä äkillisemmin läheisen kuolema tapahtuu. Suremisen kieltämisen vaihe myös pitenee äkillisissä kuolemissa. (Kessler & Kübler-Ross. 2006.) Eri tutkimusten mukaan yhtä henkirikoksen uhria jää suremaan ja kaipaamaan kolmesta kuuteen läheistä (Rusila 2015; The National Organization for Victim Assistance).

Henkirikoksen uhrien läheisten surun tutkiminen on tärkeää, sillä henkirikoksen aiheuttama suru aiheuttaa uhrien läheisillä erilaisia syvällisiä surureaktioita (Blakley 2007; Evans, Gill & Hobdell 2002), jotka vaikuttavat heidän elämäänsä pitkään (Kenney 2003; Asaro 2001a). Tiedonhaun pohjalta

havaittiin myös, että suomalaisia tutkimuksia kyseisestä aiheesta ei juurikaan ole, lukuun ottamatta Poijulan (2010) selvitystä, Virran (2017) pro gradu- tutkielmaa sekä Virran, Ahon & Kaunosen (2017) julkaisemaa artikkelia. Aihetta olisi tärkeä tutkia myös suomalaisesta näkökulmasta, sillä henkirikosten määrä Suomessa Euroopan tasolla on korkea. Henkirikos vaikuttaa myös moneen uhrin läheiseen voimakkaasti, joten tietoa henkirikoksen aiheuttamasta surusta tarvitaan Suomessa.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata suomalaisten henkirikoksen uhrien läheisten kokemaa surua ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tutkimustietoa henkirikoksen uhrien surusta, jota voidaan käyttää uhrien läheisten auttamiseen surusta selviytymisessä.

Tutkimustuloksista voivat hyötyä esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt tai muut tahot, jotka kohtaavat henkirikoksen uhrien läheisiä ja tarjoavat heille apua surusta selviytymisessä.

2. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1 Henkirikos

Henkirikoksen määritelmä EU lain käyttöalueella on melko yhdenmukainen, mutta vaihtelujakin löytyy (Eurostat 2017). Lehden (2018) mukaan rikollisuuden kansainvälinen vertailu on ongelmallista, sillä rikosten tunnusmerkit, tilastointimenetelmät ja eri rikosnimikkeet vaihtelevat maittain. Kuitenkin kuolemaan johtaneissa rikoksissa vertailuongelma on vähäisempää. Eurostat (2015) kuvaa myös, että rangaistavuustaso, rikosoikeusjärjestelmän toimivuus sekä poliisin kirjaamiskäytännöt vaikuttavat henkirikoksien luokitteluun. Tämän takia kansainvälisessä vertailussa olisi syytä kiittää huomio ajan myötä tapahtuneeseen muutokseen henkirikosten määrässä yksittäisten vuosien sijasta.

Suomen rikoslain mukaan henkirikoksiksi määritellään tappo, murha, surma, lapsensurma, kuolemantuottamus tai törkeä kuolemantuottamus. Tapoksi määritellään tilanne, jossa ihminen tappaa toisen. Murha määritellään harkiten ja raa'alla tavalla vakavaa yleistä vaaraa aiheuttaen tehdyksi tappoksi. Surma on toisen tappaminen tilanteessa, jossa vallitsee rikoksen poikkeukselliset olosuhteet, rikoksen tekijän vaikuttimet, rikokseen liittyvät seikat sekä kokonaisuutena arvosteltavat lieventävät asianhaarat. Vastaavasti kuolemantuottamuksella tai törkeällä kuolemantuottamuksella tarkoitetaan henkilön huolimattomuuden takia aiheutunutta toisen henkilön kuolemaa. (Rikoslaki 2017.)

Surmat voidaan jakaa perhesurmiin, vastasyntyneen lapsen surmiin ja muihin oman lapsen surmiin. Perhesurmilla tarkoitetaan tapausta, jossa vanhempi on surmannut yhden tai useamman lapsensa sekä avio- tai avopuolison. Vastasyntyneen lapsen surmalla tarkoitetaan tapausta, jossa vanhempi on surmannut vastasyntyneen lapsensa 24 tunnin kuluttua lapsen syntymästä. Muihin oman lapsen surmiin luetaan tapaukset, joissa vanhempi on surmannut yhden tai useamman lapsensa. (Piispa, Taskinen & Ewalds 2012.)

Eurostat (2017) määrittelee henkirikokseksi toisen ihmisen tahallisen tappamisen kuten murhan, eutanasian ja lapsenmurhan. Henkirikoksiksi ei lasketa avustettua itsemurhaa, aborttia tai liikenteen vaarantamisesta aiheutunutta kuolemantuottamusta. Tahallisen henkirikoksen määritellään lainvastaiseksi teoksi, jolla aiheutetaan toisen henkilön kuolema. Tahallisiksi henkirikoksiksi lasketaan kuolemaan johtavat vakavat pahoinpitelyt ja terrori-iskuista aiheutuvat kuolemantapaukset. Henkirikoksen yrityksiä, tappoja, oikeudellisen väliintulon johdosta aiheutuvia kuolemantapauksia, hätävarjeluna tehtyjä tappoja tai aseellisen konfliktin seurauksena aiheutuneita kuolemia ei lasketa tahallisiksi henkirikoksiksi. Terrorismi luokitellaan väkivaltaiseksi ihmiselle vaaralliseksi teoksi, joka rikkoo

minkä tahansa valtion rikoslainsäädöksiä. Tavoitteena terrorismilla on pelotella hallitusta ja siviiliväestöä terroristien omien sosiaalisten tavoitteiden edistämiseksi. (FBI 2005.)

Tässä tutkielmassa henkirikos määritellään yksittäisen tai useamman henkilön tahallista tai tahattomasti tehdyksi murhaksi, tapoksi, surmaksi, perhesurmaksi tai kuolemantuottamukseksi. Henkirikoksen tekijä voi olla uhrille täysin tuntematon tai ennalta tuttu henkilö, kuten perheenjäsen, sukulainen tai tuttava.

2.1.1 Henkirikokset Suomessa

Suomessa henkirikoksien määriä tilastoidaan kolmen eri tilastointijärjestelmän avulla. Kuolemansyytilasto tilastoi vuoden aikana tahallisen väkivallan seurauksena kuolleiden määrän. Tilasto on väestöpohjainen ja siihen kirjataan ainoastaan Suomessa vakituisesti asuvien henkilöiden kuolemantapaukset. Tilastoon kirjataan myös henkilöt, joista on kirjoitettu kuolintodistus. Esimerkiksi, jos henkilön ruumis on piilotettu tai sitä ei ole löydetty, ei todistusta voida kirjoittaa. Kuolemansyytilaston luvut ovat olleet viimeisen vuosikymmenen ajalta pienemmät kuin poliisitilaston luvut. Tämä johtuu kirjaamisperusteista, kirjaamisvirheistä sekä epäselvistä väkivaltaisista kuolemantapauksista. (Lehti & Kivivuori 2013.)

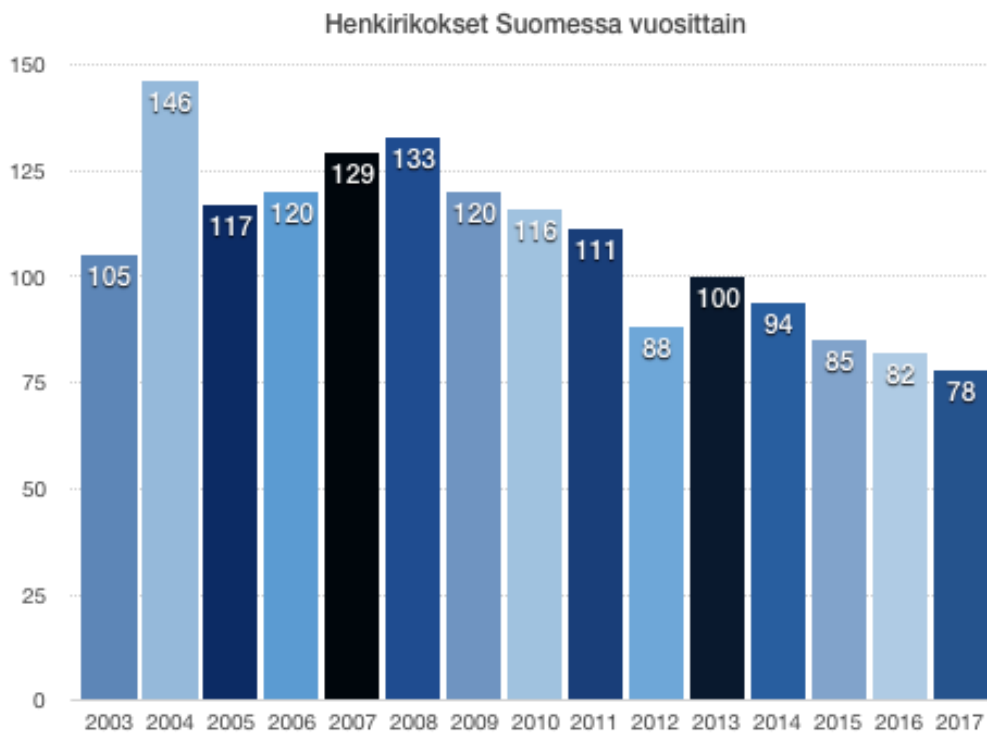
Poliisin ja oikeuslaitoksen tilastot Tilastokeskuksen julkaisemana kuvaavat poliisin tietoon tulleita henkirikoksia. Tilastoa on uhripohjainen eli kukin henkirikoksen uhri tilastoidaan poliisitilastoon erillisenä rikoksena. Tilasto on myös aluepohjainen sisältäen ainoastaan Suomessa tehdyt henkirikokset. Tilastokeskuksen julkaisu kertoo henkirikoksista tuomittujen määrän sekä tuomittujen rangaistuksien pituudet. Tilastot perustuvat oikeuslaitoksen tekemiin mittauksiin. Poliisitilastoissa virheitä mahdollisesti aiheuttaa se, että tilastoihin kirjataan vuoden loppupuolella tutkinnassa olevia kuolemantapauksia, jotka myöhemmin kuitenkin todetaan tapaturmiksi, itsemurhiksi tai luonnollisiksi kuolemiksi. (Lehti & Kivivuori 2013.)

Kolmas tilasto on poliisihallituksen, poliisiammattikorkeakoulun sekä kriminologian ja oikeuspolitiikan instituution henkirikollisuuden seurantajärjestelmä, joka ylläpitää tilastoja tehdyistä henkirikoksista. Seurantajärjestelmä eroaa poliisitilastoista siten, että henkirikokset kirjataan vasta, kun esitutkinta on päättynyt. Tilaston tiedot kerätään suoraan rikostutkijoita sähköisellä lomakkeella. Seurantajärjestelmää pidetään tarkimpana tilastona, sillä se sisältää huomattavasti enemmän tietoa henkirikoksen tekojen piirteistä ja osapuolista kuin muut kaksi tietolähdettä. (Lehti & Kivivuori 2013.)

Tässä tutkielmassa käytetään henkirikollisuuden seurantajärjestelmän kautta saatavia tietoja, sillä se antaa tarkemman kuvan henkirikosten määristä ja piirteistä.

Vuosina 2010-2016 Suomessa henkirikoksen uhriksi henkirikollisuuden seurantajärjestelmän tietojen mukaan joutui keskimäärin 1,59 henkilöä 100 000 henkilöä kohden. Vuonna 2017 luku oli 1,5 henkilöä 100 000 henkilöä kohden ja yleisesti henkirikosten määrä Suomessa on vähentynyt viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana ollen vuonna 2017 tilastojen mukaan kahden vuosikymmenen matalin. Suurin henkirikoksien määrän väheneminen on tapahtunut miesten tekemissä henkirikoksissa. (Lehti 2018.)

Kuvio 1. Henkirikosten määrä Suomessa 2003-2017 henkirikollisuuden seurantajärjestelmän mukaan

Lähde: Lehti 2013-2018 (henkirikoskatsaukset); Lehti & Kivivuori 2013.

Suomen henkirikosluvut ovat EU:n alueen muihin maihin verrattuna korkeat, mutta verrattuna Yhdysvaltoihin, ne ovat pienemmät. Vertailulukuna voidaan ottaa esille, että FBI:n tilastojen mukaan vuonna 2016 Yhdysvalloissa tehtiin 17250 henkirikosta eli 6,2 henkirikosta 100 000 asukasta kohden. Tässä tilastossa henkirikoksiksi on määritelty tahalliset toisen ihmiseen kuolemaan johtaneet tapot ja

murhat. (Statista 2018.) Euroopan Unionin alueella henkirikoksia tehtiin vuonna 2016 yhteensä noin 5200 (Eurostat 2018) ja vuonna 2015 henkirikoksia raportoitiin 5350 kappaletta, joka tarkoittaa noin 1 henkirikosta per 100 000 asukasta (World Bank Group 2018). Vuosien 2008-2016 välisenä aikana Euroopan unionin alueella henkirikosten määrä on ollut myös laskusuuntainen (2008: 5729 kappaletta) (Eurostat 2018; Eurostat 2014).

Suomessa vuosina 2010-2016 henkirikoksen tekijöistä 84 % oli miehiä. Henkirikoksen yleisin uhri Suomessa oli ystävän tai tuttavan tappama mies (44 %), toiseksi yleisin parisuhdekumppanin surmaama nainen (16 %) ja kolmanneksi uhrille aiemmin ennalta tuntemattoman tappama mies (11 %). Tavallisimmat motiivit henkirikoksen tekemiselle olivat alkoholin alaisuudessa tapahtunut riita (29 %), mustasukkaisuus (12 %), mielenterveyshäiriöt (9 %) ja parisuhdeongelmat (8 %). Suomessa henkirikoksista suurin osa liittyy keski-ikäisten työelämän ulkopuolella olevien henkilöiden keskinäisiin alkoholin käyttötilanteisiin. Aikuisten välisissä tapahtuneissa henkirikoksissa 60 % tapauksista kaikki henkirikoksen osapuolet olivat humalassa ja 79 %:ssa tapauksista ainakin yksi osapuoli oli humalassa. (Lehti 2018.)

Vuosina 2010-2016 henkirikoksesta tuomituista miehistä 60 % oli tuomittu ainakin kerran henkirikoksen tai pahoinpitelyn takia edeltäneen kymmenen vuoden aikana, 32 % oli ollut henkirikosta edeltäneen viiden vuoden aikana ehdottomassa vankeusrangaistuksessa ja 37 % oli ollut ainakin kerran vankilassa elämänsä aikana. Henkirikoksien maakunnalliset erot ovat suhteellisen huomattavat, mutta supistuneet viime vuosina. Korkeimmat rikollisuustasot ovat Lapissa, Keski-Suomessa ja Kymenlaaksoissa, matalimmat taas Ahvenanmaalla ja Keski-Pohjanmaalla. Henkirikoksista epäiltyjä vastaan 83 % kohtaan nostettiin syytä ja 71 % tuomittiin rangaistukseen. Rangaistuksista 94 % oli ehdotonta vankeusrangaistuksia, joista miesten keskirangaistuksen pituus oli 10 vuotta 3 kuukautta ja naisten yhdeksän vuotta 3 kuukautta. (Lehti 2018.)

2.1.2 Henkirikoksen uhrien läheiset

Suomen valtion hallintolain (2015) mukaan läheisellä tarkoitetaan puolisoa, lasta, lastenlasta, sisarusta, vanhempaa, sisarusten lapsia tai henkilölle muuten erityisen läheistä ihmistä. Läheiseksi luokitellaan myös vanhempien sisarukset sekä heidän puolisonsa, sisarusten lapset ja sekä entiset puoliset. Myös henkilön puolison lapset ja lapsenlapset, sisarukset, vanhemmat sekä isovanhemmat luokitellaan läheisiksi. Lisäksi läheiseksi luokitellaan myös puolisukulaiset, joilla tarkoitetaan avopuolisoita

sekä avioliitonomaisissa olosuhteissa asuvia henkilöiltä sekä rekisteröidyssä parisuhteessa olevia henkilöiltä.

Suomessa ei ole määritelty varsinaista käsitettä henkirikoksen uhrien läheisille, mutta Poijulan (2010) mukaan heidät voidaan tunnistaa toissijaisiksi henkirikoksen uhreiksi. Poijulan (2010) mukaan yli puolet kärsii henkirikoksen aiheuttaman traumaattisen menetyksen jälkeisestä psyykkisistä häiriöistä. Häiriöistä kärsivien määrä on suuri verrattuna muihin rikosten ja traumatisoivien tapahtumien uhreihin ja läheisiin. Kansainvälisissä tutkimuksissa henkirikoksen uhrien läheisistä käytetään muun muassa käsitteitä homicide survivors (Asaro 2001a; Joe, Sharpe & Taylor ym. 2013), Co- victims (Van Wijk ym. 2017; Spungen 1998) tai Secondary victims (Hazelton ym. 2011).

2.2 Suru ja surureaktiot

Suru-käsitteellä on olemassa monia merkityksiä ja sen kuvaaminen on edelleen vaikeaa johtuen surun moninaisuudesta ja rinnakkaiskäsitteistä (Erjanti & Paunonen-Ilmonen. 2004). Englannin kielisessä tutkimuksessa surulle on olemassa enemmän suruun liittyviä synonyymeja. Näitä ovat muun muassa grief (Kenney 2003; Goodrum 2008; Mastrocinque ym. 2015), mourning (Murray Parkes 1993) ja bereavement (Murray Parkes 1993; Joe, Sharpe & Taylor 2013; Hatton 2003; Aldrich & Kallivayalil 2016). Suomalaisessa tutkimuksessa suruun liittyviä käsitteitä on ainoastaan suru, sureminen ja suruprosessi (Aho 2010; Laakso 2000; Poijula 2010; Pulkkinen 2016; Erjanti 1999).

Erjanti (1999) kuvaa omassa tutkimuksessaan surua kokonaisvaltaiseksi, voimakkaaksi ja häilyvärajaiseksi vuorovaikutteiseksi tapahtumaketjuksi. Suru voi olla myös läheisen luopumiseen suostumista. Luopumiseen liittyvät surun kertautuminen, suruprosessin edestakaisuus ja surevan ihmisenä muuttuminen. Lisäksi luopumiseen liittyi uuden elämän luominen. Luopumista on kuvattu elinikäisenä prosessina, jossa suru vähitellen muuttuu lauheaksi.

Hogan, Greenfield & Schmidt (2001) mukaan suruprosessi koostuu kuudesta eri osa-alueesta; epätoivo, paniikkikäyttäytyminen, syyttely ja viha, persoonallinen kasvu, irrallisuus ja hajanaisuus. Irrallisuudella tarkoitetaan muun muassa tarpeettomuuden tunnetta tai epävarmuutta. Hajanaisuudella taas tarkoitetaan kongitiivisten taitojen heikentymistä, kuten muistiongelmia tai keskittymisvaikeuksia. Läheisen traumaattisen kuoleman jälkeen erityisesti paniikkikäyttäytyminen sekä syyttely ja viha ovat ominaisia surureaktioita (Hogan & Schmidt 2002). Hogan & Schmidt (2002) mukaan surun persoonallisen kasvun teoria haastaa perinteisen käsityksen surusta, jonka mukaan suru on surutyötä,

jonka avulla voidaan palata normaaliin. Persoonallisen kasvun teorian mukaan suruprosessiin sisältyy uuden identiteetin ja uuden maailmankuvan luominen.

Jokainen ihminen reagoi menetykseen ja siitä aiheutuvaan suruun yksilöllisesti eri tavalla (Kessler & Kübler-Ross 2006; Poijula 2002; Aho 2010). Reaktioihin vaikuttavat ihmisen persoonallisuus, aikaisemmat menetykset tai se, millaisesta menetyksestä on kyse (Pojula 2002). Kessler & Kübler-Ross (2006) mukaan suru voi näkyä helpotuksen tunteena, tehtyjen tai tekemättömien asioiden murehtimisena ja itkemisenä. Suru voi tulla ilmi myös unien muodossa, kuolleen läsnäolona, syyllisten hakeemisella tai katkeruutena. Ihminen saattaa myös rankaista itseään, syytellä muita tai haaveilla siitä, miten asioiden olisi kuulunut tapahtua.

Erjannin (1999) mukaan suruun kuuluu myös monia kielteisiä piirteitä, kuten kykenemättömyys puhua kuolleesta ilman voimakasta tuoretta surua tai kykenemättömyys hävittää kuolleen läheisen omaisuutta. Myös itsetuhoiset ajatuksen kuuluvat suruprosessiin. Surua voidaan murtaa neljän eri keinon avulla, joita ovat: 1. ihmisten pariin meneminen, 2. ihmisten keskellä yksin oleminen ja omaehtoinen surun vallan taittaminen, 3. sureva toimii itsensä varassa ja surua pidetään yksityisenä tai 4. surua rajataan kulloisenkin sietokyvyn mukana ja surua tarvittaessa siirretään.

Aho, Kuusmin & Kaunonen (2013) tuovat tutkimuksessaan esille, että naisten surureaktiot lapsen kuolemaan liittyvissä tapauksissa ovat voimakkaammat kuin miesten. Naiset kokivat enemmän epätoivoa, paniikkikäyttäytymistä, syyttelyä ja vihaa, irrallisuutta ja hajanaisuutta kuin miehet. Tutkimus tuo myös esille, että läheisen koetulla terveydentilalla on merkitystä surureaktioihin. Epätoivoa, paniikkikäyttäytymistä, syyttelyä ja vihaa, irrallisuutta ja hajanaisuutta kokivat vähemmän ne läheiset, jotka kokivat terveydentilansa hyväksi.

Surureaktiot voivat vaihdella kestoltaan ja intensiteetiltään. Hogan & Schmidt (2002) tutkimuksen mukaan hajanaisuus oli suurimmillaan surun alkuvaiheissa läheisen traumaattisen kuoleman jälkeen. Surureaktioista epäuskon tunteet ovat voimakkaammillaan ensimmäisen kuukauden aikana läheisen kuolemasta. Kaipaaminen ja vihan tunteet ovat suurimmillaan viiden kuukauden kuluttua läheisen kuolemasta ja masentuneisuus ilmenee, kun läheisen kuolemasta on kulunut puolesta vuodesta kahteen vuoteen. (Maciejewski, Zhang, Block & Prigerson 2007.) Bonanno (2004) kuvaa, että läheisen suru omaisen kuoleman jälkeen on merkittävän suuri noin kuuden kuukauden kohdalla omaisen kuolemasta, mutta suru alkaa vähenemään sen jälkeen. Toisen tutkimuksen mukaan kuolemasta aiheutuneet surureaktiot vähenevät 18 kuukauden kuluessa läheisten osallistuttua surevien ryhmätapaami-

siin. Nuoremmilla surureaktiot vähenevät enemmän kuin vanhemmilla. (Levy, Derby & Martinowski 1993.) Hyrkäs, Kaunonen & Paunonen (1997) tuovat tutkimuksessaan esille, että kuoleman aiheuttamassa surussa surureaktioissa on eroja ajan kuluessa. Esimerkiksi epätoivo ja hajanaisuus vähenevät ajan kuluessa henkilöillä, jotka olivat menettäneen puolison alle kaksi vuotta verrattuina yli kaksi vuotta sitten puolison menettäneisiin. Myös paniikkikäyttäytymisessä ja irrallisuudessa oli myös vähäisempää mitä pidempään puolison kuolemasta oli kulunut aikaa.

Kuoleman aiheuttaman surun tuntemukset läheiselle ovat fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia (Laakso 2000; Aho 2010). Suruntuntemukset voivat vaihdella riippuen siitä, mitä surun vaihetta kuolleen läheinen elää. Surun alkuvaiheessa suru voidaan kokea henkisenä tai fyysisenä tuskana sekä kipuna. (Laakso 2000.) Fyysisiä surureaktioita ovat muun muassa paleleminen, migreeni, rytmihäiriöt ja fyysinen kipu (Aho 2010). Suru voi näkyä myös sosiaalisina tuntemuksina, kuten muiden kohtaamisen vaikeutena (Laakso 2000) tai sosiaalisena eristäytymisenä (Aho 2010; Kessler & Kübler-Ross 2006). Läheisen kuoleman aiheuttama suru on yksilöllistä ja dynaamista. Siihen voi liittyä voimakkaita ja pitkäkestoisia emotionaalisia tunteita. Emotionaalsiin tunteisiin liittyy hetkelliset elämänhallinnan menetyksen tunteet, henkinen väsymys, epätoivo, syyllisyys, viha ja katkeruus. (Aho 2010.)

Suru ja sureminen nähdään yleensä vain negatiivisena asiana (Poijula 2002). Laakso (2000), Kaunonen (2000) ja Erjanti (1999) tuovat esille, että surussa nähdään myös kielteisten puolien lisäksi myönteisiä puolia. Suremisen avulla ihminen voi kuitenkin menetyksensä jälkeen pysyä terveenä (Poijula 2002) ja se voi parantaa ihmisen (Kessler & Kübler-Ross 2006). Sureminen auttaa sydämen, sielun ja mielen toipumisprosessissa (Kessler & Kübler-Ross 2006).

2.2.1 Henkirikoksen uhrien läheisten suru

Hogan & Schmidt (2002) korostavat sitä, että syyttely ja viha ovat erityisen merkittävässä roolissa läheisillä, jotka olivat menettäneet läheisen henkirikoksen kautta. Dyregrov, Dyregrov & Kristensen (2015) kuvaa, että kaipuun tunne ja tyhjyyden tunne olivat yleisimmät reaktiot läheisen kuoleman jälkeen. Henkirikos uhrien läheiset kokevat surun ensimmäiseksi shokin tunteena (Joe, Sharpe & Taylor 2013; Evans, Gill & Hobdell 2002; Campesino 2007). Myös vihan tunteet sekä jatkuva viha tulivat esille tutkimuksista (Joe ym. 2013; Evans ym. 2002; Kenney 2003; Campesino; Masters, Friedman & Getzel 1988). Läheiset reagoivat suruun myös erilaisilla emotionaalisilla reaktioilla. Tunnettomuuden (Murray Parkes 1993; Berges 1975; Joe ym. 2013), tarkoituksettomuuden (Joe ym.

2013) sekä epätoivon tunteet tulevat ilmi (Evans ym. 2002; Joe ym. 2013). Lisäksi epäusko tapahtuneesta (Aldrich & Kallivayalil 2013; Baliko & Tuck 2008), ahdistus (Blakley 2007), yksinäisyyden (Dyregrov ym. 2015), toivottomuuden (Evans ym. 2002) ja katkeruuden (Joe ym. 2013) tunteet ovat yleisiä reaktioita henkirikoksen jälkeen.

Henkirikoksen uhrien läheiset kohdistavat surun tappajaa kohtaan vihana ja aggression tunteina (Berges 1975). Suru tulee ilmi myös kostonhaluna murhaajaa kohtaan (Evans ym. 2002). Surua kohdistetaan myös tappajaa kohtaan moittimisena (Murray Parkes 1993) tai syytöksinä (Evans ym. 2002). Berges (1975) tuo esille, että suru näkyy vihan tunteena poliisia kohtaan, oikeusjärjestyksen syyttämisenä. Lisäksi läheiset fantasioivat kostosta niitä kohtaan, jotka epäonnistuivat estämään murhan (Evans ym. 2002). Surua kohdistetaan usein myös puolisoa tai muuta perhettä kohtaan moitteina (Murray Parkes 1993). Lisäksi suruun liittyy uhrin muisteleminen (Berges 1975) ja kaipuun tunteena uhria kohtaan (Dyregrov ym. 2015). Surusta syytetään itseä (Aldrich & Kallivayalil 2013; Evans ym. 2002; Masters ym. 1988) ja suru aiheuttaa myös itsemurha-ajatuksia (Murray Parkes 1993).

Goodrum (2008) tuo esille tutkimuksessaan, että surua kielletään muilta sekä itseltä. Suru on salattua surua, joka purkaantuu vihan tunteena (Kenney 2003). Lisäksi suruna halutaan pitää vain itsellään (Aldrich & Kallivayalil 2016). Surun ilmenee myös tapahtuneesta puhumisen välttelynä (Blakley 2007; Dyregrov ym. 2015) ja aiheen välttelynä (Goodrum 2008). Osa henkirikosuhrien läheisistä haluaa jakaa surua sisarusten ja vanhempien kanssa (Masters ym. 1988). Toiset päinvastoin taas kokevat, että surun jakaminen ja näyttäminen on vaikeaa ja koetaan, etteivät muut ymmärrä surua. Lisäksi surua priorisoidaan siten, että muiden suru laitetaan oman surun edelle (Goodrum 2008). Oman surun koetaan myös aiheuttavan kuormaa muille (Aldrich & Kallivayalil 2016) ja pelätään, että suru tarttuu muihin (Goodrum 2008). Lisäksi koetaan, että suru on taakka ystäville tai kollegoille (Blakley 2007). Surusta kertomisesta muille koetaan myös ahdinkoa (Goodrum 2008).

Läheiset kuvailevat henkirikoksen aiheuttamaa surua syvälliseksi (Blakley 2007; Evans ym. 2002 ja intensiivistä suruksi (Baliko & Tuck 2008). Suru näkyy vahvoina reaktioina tragediasta (Berges 1975) ja sekasortoisina tunteina (Blakley 2007). Suru tuntuu myös kivuliaana (Leichtentritt & Mahat-Shamir 2016) ja ajatellaan, että henkirikoksen aiheuttama suru oli pahempaa kuin muu suru (Mastrocinque ym. 2015). Suru koetaan myös yllätyksellisenä (Berges 1975), monimutkaisena (Dyregrov ym. 2015) ja monivaiheisena (Masters ym. 1988). Lisäksi sureminen koetaan yksilöllisenä ja uniikkina (Mastrocinque ym. 2015). Läheiset kuvaavat surun myös kaksijakoiseksi, keho ymmärtää surun, mutta mieli ei (Leichtentritt & Mahat-Shamir 2016).

Henkirikoksen aiheuttama suru aiheuttaa läheisille unettomuuden tunnetta (Berges 1975; Campesino 2007), unirytmien katoamista (Berges 1975) ja univaikeuksia (Masters ym. 1988). Suru ilmenee myös painajaisten (Berges 1975; Murray Parkes 1993) ja toiveunien muodossa, jossa uhri pelastetaan (Berges 1975). Suru tulee näkyviin myös ajatuksina siitä, miten murha tapahtui sekä kauheiden ajatusten ja mielikuvien läpi käymistä uudestaan ja uudestaan (Masters ym. 1988). Lisäksi suru ilmenee pelkotiloina tilanteissa, joissa tuntemattomat ihmiset kävelivät heidän takanaan (Berges 1975).

Henkirikoksen uhrien läheiset kokevat surun prosessimaisena (Berges 1975) sekä monivaiheisena (Aldrich & Kallivayalil 2016). Kenney (2003) tuo esille surun pitkäkestoisuuden sekä toistuvat ja kivuliaat surutuntemukset. Suruun liittyy myös kroonista surua (Hatton 2003; Masters ym. 1988) ja pelkoa sekä jatkuvia vainoavia muistoja tapahtuneesta (Murray Parkes 1993). Suru koetaan myös vuosia kestäväksi suruksi (Masters ym. 1988; Aldrich & Kallivayalil 2016). Suru koetaan loputtomana (Mastrocinque ym. 2015) ja ettei surulla ole päätepistettä (Aldrich & Kallivayalil 2016) tai aikarajaa (Mastrocinque ym. 2015). Osa läheisistä kokee, että surulla on päätepiste ja se etenee lineaarisesti (Aldrich & Kallivayalil 2016) ja vähenee vuosien jälkeen (van Wijk, van Leiden & Ferwerda 2017). Suru koetaan myös prosessina Dyregrov, Dyregrov & Kristensen 2016) tai tunteina, joita halutaan ohjata oikeaan suuntaan (Van Wijk ym. 2017). Kenney (2003) kuvaa henkirikoksen aiheuttamaa surua syklimäisesti eteneväksi. Van Wijk (2017) tuo taas esille, että surua koetaan eniten uhrin syntymäpäivänä tai pariskunnan vuosipäivänä. Lisäksi sureminen pystytään usein aloittamaan vasta, kun oikeus on tehnyt päätöksen murhaajan tuomiosta.

Henkirikosuhrien läheisten näkevät surussa myös positiivisia asioita. Osa läheisistä haluaa keskittyä suruun (Kenney 2003). Surun avulla ymmärretään myös paremmin todellisuutta ja lopullisuutta tapahtuneesta (Aldrich & Kallivayalil 2016). Lisäksi läheiset kokevat, ettei surusta tarvitse luopua koskaan (Masters ym. 1988). Surussa nähdään päinvastoin myös negatiivista, koska suruun ei haluta jäädä kiinni (Dyregrov ym. 2016) ja surusta halutaan päästä irti välittömästi (Kenney 2003). Lisäksi koetaan, että suruun keskittymisestä aiheutuu vain harmia, ja että suruun jäädään kiinni (Hatton 2003). Suru aiheuttaa läheisille syyllisyyden ja epäonnistumisen tunnetta, kun suremisesta ei selviä äkkiä tai sukupuoliroolin määrittämällä tavalla (Kenney 2003).

Tutkimusten mukaan suru sisältää myös paljon erilaisia itkureaktioita (Goodrum 2008; Masters ym. 1988; Blakley 2007). Suru aiheuttaa myös psyykkisiä oireita, kuten ahdinkoa tapahtuneesta ylivoimaisuuden tunnetta (Blakley 2007) ja turtumusta (Baliko & Tuck 2008). Myös levottomuutta, jännittyneisyyttä ja haavoittuneisuuden tunnetta ilmenee läheisillä (Murray Parkes 1993). Lisäksi ahdistuskohtaukset, paniikkihäiriöt (Murray Parkes 1993) sekä henkinen uupumus surua kohtaan tulevat ilmi

tutkimuksissa (Masters ym. 1988). Läheiset kokevat myös surun aiheuttamia fysiologisia oireita, kuten päänsärkyä, rintakipuja, rytmihäiriöiden ilmenemistä sekä vatsanalueen ongelmia (Berges 1975).

Henkirikoksen uhrien läheiset kokevat surun myös fyysisenä kyvyttömyytenä, kuten kyvyttömyytenä mennä töihin (Murray Parkes 1993) tai fyysisenä uupumuksena (Blakley 2007). Kyvyttömyys näkyy myös avuttomuuden tunteena, kun tapahtuneen selvittämiseen ei voitu vaikuttaa itse (Berges 1975). Lisäksi koetaan vaikeuksia ilmaista surua tai kyvyttömyyttä sekä kyvyttömyyttä itkeä (Murray Parkes 1993).

2.2.2 Henkirikoksen uhrien läheisten suruun liittyvät tekijät

Asaron (2001b) mukaan monet henkirikoksen uhrien läheiset kuvaavat, että muiden ihmisen tuki ei ole välttämätöntä suruprosessissa. Osa läheisistä raportoi tutkimuksessa, että vertaistuesta ei ollut hyötyä, koska tapaamisessa aktiivisesti käsiteltiin tunteita ja asioita, jotka liittyivät suruun. Mastrocinque ym. (2015) mukaan yleisesti ryhmätapaamiset nähdään hyödyllisinä surun prosessoinnin kannalta, mutta monet kokevat sen myös ongelmalliseksi. Ongelmana on se, että osallistujat kokevat kuitenkin olevansa yksin kokemustensa kanssa, eivätkä saaneet apua muilta. Myös Steeves, Laughon, Parker & Weierbach (2007); Baliko & Tuck (2008) tuovat esille tutkimuksissaan, että joskus läheisen saama tuki voi olla vääränlaista, jolloin se ei edistä ja saattaa jopa ehkäistä surusta selviytymistä.

Asaron (2001b) mukaan osa läheisistä taas kuvaa, että ryhmätuki saman kokeneilta auttaa surusta selviytymisestä, koska he voivat jakaa kokemuksiaan toisen kanssa. Vertaistukiryhmät luovat turvallisen paikan purkaa omia tunteitaan ja kokemuksia ja kokousten kautta saman kokeneet voivat auttaa ratkaisemaan ongelmia ja läheinen voi löytää tarkoituksia omaan kokemuksiin. Tutkimus korostaa, että erityisesti henkirikoksen kautta omaisen menettäneet läheiset kuvasivat, että he oppivat muilta, kuinka selviytyä surusta. Turunen & Punamäki (2016) korostavat myös, että ryhmävertaistuki henkirikoksen jälkeen antaa mahdollisuuden jakaa tunteita ja kokemuksia, mikä voi vaikuttaa läheisen taitoon selviytyä surusta henkirikoksen jälkeen. Ryhmävertaistuki antaa mahdollisuuden läheiselle prosessoida surun eri aspekteja saman kokeneiden kanssa. Myös useat muut tutkimukset tuovat esille, että menetyksen käsitteleminen ja omien tunteiden läpikäyminen henkirikoksen jälkeen auttavat surusta selviytymisessä. Esimerkiksi henkisen tuen saaminen omilta läheisiltä (Steeves & Parker 2007; Chapple ym. 2011; Sharpe & Boyas 2011) ja vertaistuki (Wellman 2014) auttaa henkirikoksen uhrien läheisiä käsittelemään surua. DeYoung & Buzzzi (2003); Steeves & Parker (2007); Baliko ja Tuck (2008) tuovat esille tutkimuksissaan aktiivinen tuki perheeltä ja ystäviltä sekä päivittäiset aktiviteetit

auttoivat selviytymään läheisiä surusta. Lisäksi Dyregrov ym. (2016) tuo esille, että avoimuus parisuhteessa, perheissä ja työpaikoilla auttoivat läheisiä suruprosessissa.

Asaro (2001b) tutkimuksessa käy myös ilmi, että hyvä sosioekonominen asema vaikuttaa siihen, että läheiset selviävät surusta helpommin verrattuna huonommassa sosioekonomisessa asemassa oleviin. Lisäksi työpaikalle palaaminen ja työskenteleminen auttoivat läheisiä pääsemään osittain eroon väsyttävistä ajatuksista liittyen henkirikokseen ja he pääsivät elämässä eteenpäin surun kanssa (Dyregrov ym. 2016). Wellman (2014) tuo tutkimuksessaan esille, että jos henkirikos on jäänyt ratkaisematta tai tekijää ei ole saatu kiinni, on henkirikoksen uhrin läheisen vaikeampaa prosessoida surua. Lisäksi läheisen surun käsitteleminen voi estyä, jos rikosta ei saada ratkaistuksi esimerkiksi tapauksissa, joissa henkirikoksen tekijää ei ole löydetty. (Murphy ym. 2003; Alarc o ym. 2008; Steeves ym. 2007.) Van Wijk (2017) tuo esille tutkimuksessa, että miltei kaikki tutkimukseen osallistuneet henkirikoksen uhrien läheiset kokivat taloudellisia vaikeuksia henkirikoksen jälkeen, joka aiheutti läheisille käytännön ongelmia. Tutkimus ei kuitenkaan tuo esille taloudellisten ongelmien vaikutusta suruun.

Bottomlay, Burke & Neimeyer (2017) tuovat esille tutkimuksessaan, että henkirikosten uhrien läheisten suru pienenee ajan myötä. Henkirikoksen uhrien surureaktiot olivat suurempia 20 kuukauden kohdalla läheisen kuolemasta verrattuna 26 kuukauden kohdalla. Dyregrov ym. (2015) korostaa myös, että naiset kokivat surua merkittävästi enemmän kuin miehet henkirikoksen jälkeen. Tutkimus tuo myös esille, että suru vaikuttaa vahvasti vielä 1,5 vuoden jälkeen henkirikoksesta, mikä vaikuttaa siihen, etteivät läheiset esimerkiksi pysty käymään töissä tai koulussa.

3. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata suomalaisten henkirikoksen uhrien läheisten kokemaa surua ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkielman tavoitteena oli saada tutkimustietoa henkirikoksen uhrien surusta, jota voidaan käyttää uhrien läheisten auttamiseen surusta selviytymisessä. Tutkimustuloksista voivat hyötyä esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöt tai muut tahot, jotka kohtaavat henkirikoksen uhrien läheisiä ja tarjoavat heille apua surusta selviytymisessä.

Tutkimuskysymykset olivat seuraavia:

1. Millaista on suomalaisten henkirikoksen uhrien läheisten suru?
2. Mitkä tekijät ovat yhteydessä henkirikosuhrien läheisten suruun?

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimuksen metodiset lähtökohdat

Tämä tutkimus on toteutettu käyttäen kvantitatiivisia menetelmiä. Tässä tutkimuksessa tarkoituksena on kuvata henkirikoksen uhrien läheisiä eniten ja vähiten kuvaavat surureaktiot sekä taustamuuttujien ja surureaktioiden välisiä tilastollisia yhteyksiä. Tutkimustulokset esitetään sopivien tunnuslukujen avulla ja ne selitetään myös sanallisesti, joka on Vilkan (2007) mukaan tärkeä osa kvantitatiivista tutkimusta.

Tässä tutkimuksessa on arvioitu taustamuuttujien ja surureaktioiden tilastollista merkitsevyyttä, sillä tilastollisen merkitsevyyden arviointi on yksi kvantitatiivisen tutkimuksen ominaispiirteistä (Vehviläinen-Julkunen & Kankkunen 2013). Tässä tutkimuksessa p-arvona käytettiin lukua 0,05 eli tutkijalla on 5% virhemarginaali, kun tuloksia yleistetään perusjoukkoon. Tutkijan on määritettävä p-arvo, joka tarkoittaa, että tutkijalla on p-arvon (lukumäärä) virhemarginaali, kun hän yleistää otannan kautta saatuja tuloksia perusjoukkoon. Yleensä p-arvona käytetään lukua 0,05. (Vehviläinen-Julkunen & Kankkunen 2013.)

Hypoteesien asettamisesta on luovuttu tässä tutkimuksessa, koska aikaisemmat tutkimukset eivät perustele kaikkia taustamuuttujien ja surureaktioiden välisiä tilastollisia eroja. Hirsjärven (2009) mukaan tieteellisessä tutkimuksessa edellytetään, että hypoteesit ovat perusteltuja aiemman tutkimuksen, teorian tai mallien mukaan. Jos perustelua ei ole, hypoteesien asettamisesta olisi luovuttava. Hypoteeseista luovuttiin, koska aikaisemmat tutkimukset eivät perustele kaikkia taustamuuttujien ja surureaktioiden välisiä tilastollisia eroja.

4.2 Aineiston keruu

Tämän tutkielman aineisto kerättiin Huoma Ry:n eli Henkirikoksen uhrien läheiset Ry:n kautta, Facebookin sekä jäsenrekisterilistan kautta e- kyselylomakkeella. E-lomake sisälsi strukturoituja kysymyksiä henkirikoksen uhrin läheiseen liittyvistä taustamuuttujista, joita olivat osallistujan sukupuoli, ikä, koulutus, työssäkäyminen, siviilisääty, lasten lukumäärä, terveydentila, kansalaisuus, asuinalue Suomessa, taloudellinen tilanne, läheisen suhde uhriin ja läheisen suhde tekijään. Henkirikoksen uhriin liittyvät taustamuuttujat lomakkeessa olivat uhrien lukumäärä, sukupuoli, ikä, kuolleen omaisen kansalaisuus, asuinalue Suomessa, henkirikoksen uhrin siviilisääty, kuolemasta kulunut aika ja uhrin

suhde henkirikoksen tekijään. Lisäksi kysyttiin, kuinka kauan aiemmin läheinen sai tietää, että omaisen saattaa kuolla. Henkirikoksen tekijään liittyviä taustamuuttujia olivat päihteiden vaikutuksen alaisena oleminen henkirikoksen aikana, henkirikoksen tekotapa ja henkirikoksen tekijän saama tuomio. (Taulukko 1.) Strukturoitujen kyselyiden hyöty kvantitatiivisessa aineiston keruussa on se, että kaikilta tutkimukseen osallistujilta samat asiat kysytään täsmälleen samalla tavalla. (Hirsjärvi 2009; Vilkkä 2007).

Surureaktioihin liittyviin kysymyksiin käytettiin Hoganin surumittaria, joka sisältää 61 väittämää liittyen surureaktioihin. Mittari on viisiportainen likert-asteikollinen mittari, jossa 1 tarkoittaa, että väittämä ei kuvaa ollenkaan vastaajaa ja 5 tarkoittaa, että kyseinen väittämä kuvaa täysin vastaajaa. (Liite 1).

4.3 Tutkimuksen osallistujien, uhrien ja henkirikoksen tekijöiden taustamuuttujat

Tutkimusaineisto koostui 46 henkilöstä. Kuuden henkilön vastauksen jouduttiin jättämään pois analyysistä, sillä he eivät olleet vastanneet yhteenkään kysymykseen liittyen surureaktioihin. Kahden vastaajan vastaukset olivat tallennusvaiheessa tallentuneet kaksi kertaa, joten heidän vastauksista toinen poistettiin. Näin ollen tutkimuksen tiedonantajia oli lopulta 38. Tutkimukseen osallistujien taustamuuttujat on raportoitu tarkemmin taulukossa. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Henkirikoksen uhrien läheisten, uhrien ja henkirikoksen tekijän taustamuuttujat

TAUSTAMUUTTUA	N= 38 (%)
LÄHEISEN SUKUPUOLI	
mies	5 (13%)
nainen	3 (8 %)
LÄHEISEN IKÄ (VUOSINA)	Ka 47 vuotta
18- 35	11 (29 %)
36- 55	16 (42 %)
yli 56	11 (29 %)
LÄHEISEN TERVEYS	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä	23 (61 %)
Melko hyvä tai erittäin hyvä	15 (39 %)
LÄHEISEN SUHDE HENKIRIKOKSEN UHRIIN	
Erittäin huono, melko huono tai kohtalainen	7 (18 %)
Melko hyvä tai erittäin hyvä	31(82 %)
LÄHEISEN TALOUDELLINEN TILANNE ENNEN HENKIRIKOSTA	

Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä	18 (47 %)
Melko hyvä tai erittäin hyvä	20 (53 %)
LÄHEISEN TALOUDELLINEN TILANNE	
HENKIRIKOKSEN JÄLKEEN	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä	26 (68 %)
Melko hyvä tai erittäin hyvä	12 (32 %)
ENNAKOIVAN SURUN AIKA	
Ei ennakkovaroitusta	35 (92 %)
Muutama tunti	3 (8 %)
LÄHEISEN PERUSKOULUTUS	
Ei ammatillista koulutusta tai ammatti-/muut kurssit	7 (18 %)
Ammatillinen koulutus	
Ammattikorkeakoulu- tai akateeminen tutkinto	21 (55 %)
	10 (26 %)
LÄHEISEN TYÖSSÄKÄYMINEN	
Työelämässä	16 (42 %)
Ei työelämässä (sis. 3 kpl opiskelija)	22 (58 %)
LÄHEISEN SIVILISÄÄTY	
Avio- tai avoliitossa	27 (71 %)
Ei parisuhteessa	11 (29 %)
LÄHEISEN KANSALAISUUS	
Suomi	38 (100 %)
LÄHEISEN ASUINALUE	
Etelä- Suomi, Satakunta, Ahvenanmaa ja Pirkanmaa	17 (48 %)
Pohjanmaa ja Lappi	6 (16 %)
Itä- ja Keski- Suomi ja Etelä- ja Pohjois Karjala	12 (32 %)
Ei tiedossa	3 (8 %)
OMAISEN KUOLEMASTA KULUNUT AIKA (KUUKAUSINA)	Ka 7 vuotta ja 4 kuukautta
1-12 kuukautta	9 (24 %)
yli 12 kuukautta	27 (76 %)
LÄHEISEN SUHDE UHRIIN	
Lapsi	6 (16 %)
Avio- tai avopuoliso	4 (11 %)
Vanhempi	16 (42 %)
Sisarus	9 (24 %)
Ex-puoliso	3 (8 %)
LÄHEISEN LASTEN LUKUMÄÄRÄ	
0	7 (18 %)
1	5 (13 %)
2 tai enemmän	22 (58 %)
Ei tietoa	4 (11 %)
KUOLLEEN OMAISEN SUKUPUOLI	
Mies	21 (55 %)
Nainen	17 (45 %)
HENKIRIKOKSEN UHRIEN MÄÄRÄ	
Yksi	35 (92 %)
Enemmän kuin yksi	3 (8 %)
HENKIRIKOKSEN TEKIJÄ OLI LÄHEISELLE TUTTU	
Kyllä	18 (47 %)
Ei	20 (53 %)

HENKIRIKOKSEN TEKIJÄ OLI UHRILLE TUTTU	
Kyllä	32 (84 %)
Ei	6 (16 %)
KUOLLEEN OMAISESEN IKÄ (vuosina)	Ka 31 vuotta
1-19	10 (26 %)
20-39	17 (45 %)
40 tai yli	11 (29 %)
HENKIRIKOKSEN UHRIN SIVIILISÄÄTY	
Avio- tai avoliitossa	13 (34 %)
Ei parisuhteessa	25 (64 %)
AMMTTIAVUN SAAMINEN HENKIRIKOKSEN JÄLKEEN	
Kyllä	31 (82 %)
Ei	7 (18 %)
VERTAISTUEN SAAMINEN HENKIRIKOKSEN JÄLKEEN	
Kyllä	29 (76 %)
Ei	9 (24 %)
KUOLLEEN OMAISEN KANSALAISUUS	
Suomi	35 (92 %)
Ruotsi	1 (3 %)
Ei tiedossa	2 (6 %)
KUOLLEEN OMAISEN ASUINALUE	
Etelä- suomi, Satakunta, Ahvenanmaa ja Pirkanmaa	15 (39 %)
Pohjanmaa ja Lappi	8 (21 %)
Itä- ja Keski- Suomi ja Etelä- ja Pohjois Karjala	11 (29 %)
Ei tiedossa	4 (11 %)
HENKIRIKOKSEN TEKIJÄN TUOMIO	
Vankilatuomio	28 (74 %)
Tekijä teki itsemurhan	6 (16 %)
Ei tiedossa	3 (8 %)
Ei tuomiota	1 (3 %)
HENKIRIKOKSEN TEKOTAPA	
Ampuminen	5 (13 %)
Puukotus/hakkaaminen	23 (61 %)
Kuristaminen	6 (16 %)
Muut	4 (11 %)
HENKIRIKOKSEEN LIITTYI PÄIHTEIDEN ALAISENA OLEMISTA	
Kyllä	27 (71 %)
Ei	11 (29 %)

Tutkimukseen osallistujista henkirikoksen uhrien läheisistä suurin osa oli naisia (87 %). Läheisten keskimääräinen ikä oli 47 vuotta, nuorin 24 vuotta ja vanhin 71 vuotta ja he kaikki olivat suomalaisia. Läheisistä 61 % prosenttia kuvaili oman terveydentilansa vastaushetkellä erittäin huonoksi, melko huonoksi tai tyydyttäväksi. Suurin osa läheisistä (82 %) kuvaili suhdetta kuolleen omaiseen melko hyväksi tai erittäin hyväksi. Uhrien läheisistä 53 % kertoi taloudellisen tilanteen ennen henkirikosta olleen melko hyvä tai erittäin hyvä ja 32 % läheisistä kertoi taloudellisen tilanteen henkirikoksen

jälkeen olevan melko hyvä tai erittäin hyvä. Yhdeksän kymmenestä (92 %) läheisestä kertoi ettei ollut saanut ennakkovaroitusta omaisen kuolemasta. Läheisistä 18 % ei ollut peruskoulutusta tai he olivat käyneet ammattikursseja, 55 % läheisistä oli ammattikoulutus ja 26 % olivat ammattikorkeakoulun- tai akateemisen tutkinnon suorittaneita. Läheisistä 42 % oli työelämässä ja 71 % olivat avio- tai avoliitossa. Läheisistä 58 % oli kaksi tai useampi lapsi ja joka viides (18 %) oli lapseton. Lähes puolet (48 %) läheisistä asui Etelä-Suomen, Pirkanmaan, Satakunnan tai Ahvenanmaan alueella. Miltei puolet (42 %) läheisistä kertoi olleensa kuolleen vanhempi ja 24 % oli menettänyt sisaruksensa. Melkein kaikki läheiset (92 %) olivat menettäneet henkirikoksen yhteydessä yhden omaisen. Ainoastaan kolme (8 %) läheistä raportoi, että henkirikoksen takia he olivat menettäneet useamman kuin yhden läheisen. Henkirikoksen tekijä oli 47 % prosentille läheisistä tuttu. Neljä viidestä läheisistä (82 %) kertoi saaneensa ammattiapua henkirikoksen tapahtumisen jälkeen ja 76 % oli saanut vertaistukea.

Henkirikoksen uhreista 55 % oli miehiä ja kaikkien uhrien keskimääräinen ikä oli 31 vuotta. Kuolemasta kulunut keskimääräinen aika oli 7 vuotta ja 4 kuukautta. Uhreista 64 % ei ollut parisuhteessa. Henkirikoksen uhreista 92 % oli suomen kansalaisia ja lähes kaksi viidestä (39 %) asui Etelä-Suomen, Pirkanmaan, Ahvenanmaan tai Satakunnan alueella. Henkirikoksen uhreista 84 % tunsivat henkirikoksen tekijän.

Henkirikoksen tekijöistä 74 % sai vankilatuomion ja 16 % tekijöistä teki itsemurhan. Henkirikoksen tekotavoista yleisin (61 %) tapahtui hakkaamalla tai puukottamalla. Päihteidenkäyttö liittyi 71 % henkirikoksista.

4.4 Aineiston analyysi

Tämän tutkimuksen aineisto siirrettiin ensin SPSS-ohjelmaan, jossa taustamuuttujat nimettiin ja luokiteltiin uudelleen sekä surureaktiota kuvaavat muuttujat yhdistettiin kuudeksi summamuuttujaksi Hoganin surumittarin mukaisesti. (liite 1.) Summamuuttujan tarkoituksena on yhdistää samankaltaisuutta mittaavien ominaisuuksien sisältö yhteen muuttujaan (Nummenmaa 2009). Taustamuuttujien arvot on tarkastettu, jotta ne vastaavat tutkimuslomakkeen kysymyksiä ja näin ollen myös virhetulokset poistuvat aineistosta. Taustamuuttujia koskevissa kysymyksissä ei ollut puuttuvia numeraalisia arvoja. Henkirikoksen uhrin kuolemasta kulunut aika- taustamuuttujan kaksi vastausta jouduttiin poistamaan, koska vastauksista ei käynyt ilmi tarkoitettiinko luvulla kuukausia vai vuosia. Puuttuvia sanallisia arvoja löytyi viidestä eri taustamuuttujasta. Puuttuvat sanalliset arvot on kuvattu taulukossa

(taulukko 1). Puuttuvia arvoja surureaktioita koskevissa väittämissä oli yhteensä 19 kappaletta. Eniten puuttuvia arvoja (2 kpl) oli ”en usko, että koskaan olen onnellinen” ja ”kärsin voimakkaasti yksinäisyydestä- väittämissä. Muuttujien puuttuvat arvot on korvattu kyseisen väittämän vastausten mediaanilla.

Väittämän ”suhteesi henkirikoksen uhriin” vastaajat olivat ymmärtäneet eri tavalla. Osa vastaajista kuvasi oman suhteensa kuolleeseen läheiseen ja toiset taas uhrin suhteen itseensä. Avoimista vastauksista on tarkistettu, mitä kukakin vastaaja on tarkoittanut ja taulukkoon vastaukset on kirjattu kuvaamaan läheisen suhdetta uhriin.

Tässä tutkimuksessa taustamuuttujien normaalijakautuneisuutta on testattu Shapiro-Wilkin testillä, koska otos on 38. Normaalijakautuneisuutta havainnoitiin myös silmämääräisesti histogrammista sekä laskemalla vinouden (skewnss) ja keskivirheen (srd error) suhde. Normaalijakautuneisuutta päädyttiin testaamaan Shapiro-Wilkin testillä, koska sitä käytetään pienillä otoksilla, $n < 50$ (Nummenmaa 2009).

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa analyysitavan valintaan vaikuttaa muuttujien normaalijakautuneisuus. Tässä tutkimuksissa suurin osa taustamuuttujista oli normaalisti jakautuneita. Kahden eri ryhmän vertailut tehtiin käyttäen Mann-Whitneyn testiä ja kolmen eri ryhmän vertailut tehtiin käyttäen Kruskal-Wallis testin. Tähän päädyttiin koska suurin osa tutkittavien ryhmien otoskoosta olivat pienempiä kuin 20, jolloin suositellaan käytettävän epäparametrisia testejä (Nummenmaa 2009). Lisäksi Heikkilän (2014) mukaan esimerkiksi Mann-Whitneyn testi on yksi tehokkaimmista ei-parametrisista ja se sopii hyvin pieniin otoksiin. Aineiston analyysin jälkeen tilastollisten testien tulokset on kuvattu taulukkomuodossa sekä sanallisesti. Lisäksi yksittäisiä surureaktioita on kuvattu taulukkomuodossa keskiarvojen avulla sekä sanallisesti.

5. TULOKSET

5.1 Suomalaisten henkirikoksen uhrien läheisten surureaktiot

Tämän tutkimuksen mukaan henkirikoksen uhrien läheiset reagoivat läheisen kuolemaan eniten hajanaisuutena (ka 3,11) ja paniikkikäyttäytymisenä (ka 2,94). Näiden jälkeen yleisimmät surureaktiot liittyivät epätoivoon (ka 2,93), irrallisuuteen (ka 2,84) sekä syyttelyyn ja vihaan (ka 2,79). Vähiten henkirikosten uhrien läheiset kokivat persoonallista kasvua (ka 2,62). (Liite 2.)

Yksittäisistä surureaktioista eniten henkirikosten uhrien läheisiä kuvaava oli ahdistuksen tunteminen läheisen kuolemasta (ka 4,02). Läheiset kokivat myös surun näkyvän siinä, että he unohtivat helposti asioita, kuten puhelinnumeroita tai nimiä (ka 3,71) ja särkyneinä toiveina (ka 3,58) sekä he kokivat myös sydämen tuntuvaan raskaalta (ka 3,58). Lisäksi läheiset kokivat myös, että heillä on usein lihasjännitystä (ka 3,63) ja, että he säikähtävät helposti (ka 3,47). Henkirikoksen uhrien läheiset kokivat myös surun aiheuttavan kaunaisuutta (ka 3,39 ja katkeruuden tunnetta (ka 3,37) Lisäksi läheisillä ilmeni keskittymisvaikeuksia (ka 3,48) ja tunnetta olla erillään muista (ka 3,34). (Liite 2.)

Yksittäisistä surureaktioista vähiten läheisiä kuvaavia reaktioita olivat tunne siitä, että läheiset tunsivat olevansa parempia ihmisiä (ka 1,44) ja halu vahingoittaa muita surun takia (ka 1,48). Suhtautuminen toisiin kärsivällisemmin (ka 2,08) ja paremman asenteen omaaminen elämään (ka 2,13) olivat seuraavaksi vähiten kuvaavat reaktiot. Muiden syyttely (2,13) ja läheisen halu kuolla ja päästä kuolleen omaisen luokse (ka 2,05) kuvasivat myös vähän läheisten surua. Lisäksi surureaktioista ”olen useammin sairas” (ka 2,29), shokin tunne (ka 2,42), hellyyden välttely (ka 2,39) ja väittämä ”minun on vaikea ajatella muuta kuin konkreettisia asioita” (2,37) olivat kymmenen vähiten kuvaavan surureaktion joukossa. (Liite 2.)

5.2 Suomalaisen henkirikoksen uhrien läheisten surureaktioihin yhteydessä olevat tekijät

Läheisen ikä

Tämän tutkimuksen mukaan läheisen iällä ja surureaktioilla ei ollut tilastollisesti merkittävää eroa, sillä p-arvot läheisen iän ja surureaktioiden välillä vaihtelivat 0,292-0,981 –välillä (Taulukko 2).

Taulukko 2. Läheisen ikä ja surureaktiot

Läheisen ikä	P-arvo	Mediaani (kvartaalit)
Persoonallinen kasvu	0,722	
18-35 vuotta		29 (25-39)
36-55 vuotta		26,5 (24-38,5)
Yli 55 vuotta		30 (27-38)
Paniikkikäyttäytyminen	0,292	
18-35 vuotta		44 (30-48)
36-55 vuotta		48,5 (35,75-56,75)
Yli 55 vuotta		39 (22-51)
Syytely ja viha	0,839	
18-35 vuotta		23 (13-25)
36-55 vuotta		18,5 (15-22,75)
Yli 55		21 (13-25)
Hajanaisuus	0,471	
18-35 vuotta		19 (13-26)
36-55 vuotta		24,5 (17,5-26,75)
Yli 55 vuotta		23 (14-28)
Irrallisuus	0,746	
18-35 vuotta		25 (18-32)
36-55 vuotta		20,5 (15,25-29,75)
Yli 55 vuotta		25(15-28)
Epätoivo	0,981	
18-35 vuotta		39 (27-46)
36-55 vuotta		39 (30-46)
Yli 55 vuotta		43(27-45)

Läheisen suhde henkirikoksen uhuriin

Tämän tutkimuksen mukaan henkirikoksen uhrien läheiset, jotka kokivat suhteensa henkirikoksen uhuriin melko hyväksi tai erittäin hyväksi kokivat enemmän paniikkikäyttäytymistä ($M=48$, $Q1-Q3=38-54$), verrattuna läheisiin, jotka kokivat suhteensa henkirikoksen uhuriin huonoksi, melko huonoksi tai kohtalaiseksi ($M=23$, $Q1-Q3=22-35$). Ero oli tilastollisesti merkitsevä p-arvon ollessa 0,002. Henkirikoksen uhrien läheiset, jotka kokivat suhteensa henkirikoksen uhuriin melko hyväksi tai erittäin hyväksi, kokivat enemmän epätoivoa ($M=43$, $Q1-Q3=33-46$) verrattuna läheisiin, jotka kokivat suhteensa henkirikoksen uhuriin huonoksi, melko huonoksi tai kohtalaiseksi ($M=27$, $Q1-Q3=19-31$). Ero oli tilastollisesti merkitsevä p-arvon ollessa 0,004. Lisäksi henkirikoksen uhrien läheiset, jotka kokivat suhteensa henkirikoksen uhuriin melko hyväksi tai erittäin hyväksi, kokivat enemmän syytelyä ja vihaa ($M=22$, $Q1-Q3=15-25$) verrattuna läheisiin, jotka kokivat suhteensa henkirikoksen uhuriin huonoksi, melko huonoksi tai kohtalaiseksi ($M=15$, $Q1-Q3=10-19$). Ero oli tilastollisesti merkitsevä p-arvon ollessa 0,030. Läheisen suhteella ja persoonallisella kasvulla, irrallisuudella tai hajanaisuudella ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa, sillä p-arvot vaihtelivat 0,068-0,309 -välillä. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Läheisen suhde henkirikoksen uhuriin ja surureaktiot

Läheisen suhde henkirikoksen uhuriin	P-arvo	Mediaani (kvartaalit)
Persoonallinen kasvu	0,309	
Erittäin huono, melko huono tai		24 (23-34)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		29 (26-39)
Paniikkikäyttäytyminen	0,002*	
Erittäin huono, melko huono tai		23 (22-35)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		48 (38-54)
Syytely ja viha	0,030*	
Erittäin huono, melko huono tai		15 (10-19)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		22 (15-25)
Hajanaisuus	0,107	
Erittäin huono, melko huono tai		14 (12-25)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		23 (19-28)
Irrallisuus	0,068	
Erittäin huono, melko huono tai		18 (11-23)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		25 (17-31)
Epätoivo	0,004*	
Erittäin huono, melko huono tai		27 (19-31)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		43 (33-46)

Henkirikoksen tekijän suhde läheiseen

Tämän tutkimuksen mukaan surureaktioiden, ja sen, tunsiko läheinen henkirikoksen tekijän, välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä, sillä p-arvot vaihtelivat 0,421-0,919 –välillä (Taulukko 4)

Taulukko 4. Henkirikoksen tekijän suhde läheiseen ja surureaktiot

Henkirikoksen tekijän suhde läheiseen	P-arvo	Mediaanit (kvartiilit)
Persoonallinen kasvu	0,740	
Kyllä		27 (25-37,25)
Ei		30,5 (24-39)
Paniikkikäyttäytyminen	0,548	
Kyllä		47,5 (35-50,25)
Ei		40,5 (23,5-51)
Syyttely ja viha	0,640	
Kyllä		19,5 (15-24,5)
Ei		20,5 (11,75-24,75)
Hajanaisuus	0,919	
Kyllä		22,5 (18,5-26,25)
Ei		23,5 (12,5-30,25)
Irrallisuus	0,872	
Kyllä		22 (15,75-29,25)
Ei		24 (15-30)
Epätoivo	0,421	
Kyllä		40 (32,5-46,25)
Ei		40 (27- 44,75)

Läheisen siviilisäätty

Tämän tutkimuksen mukaan ei parisuhteessa olevat läheiset kokivat enemmän irrallisuuden tunnetta ($M=31$, $Q1-Q3=21-34$) henkirikoksen jälkeen verrattuna läheisiin, jotka olivat avio- tai avoliitossa ($M=20$, $Q1-Q3=15-26$). Ero oli tilastollisesti merkitsevä p-arvon ollessa 0,021. Läheisen siviilisäädyn ja muiden surureaktioiden välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä p-arvon vaihdellessa 0,055-0,519 –välillä. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Läheisen siviilisäätty ja surureaktiot

Läheisen siviilisäätty	P-arvo	Mediaanit (kvartaalit)
Persoonallinen kasvu	0,116	
Avio- tai avoliitossa		29 (26-39)
Ei parisuhteessa		26 (22-32)
Paniikkikäyttäytyminen	0,122	
Avio- tai avoliitossa		39 (28-49)
Ei parisuhteessa		49 (39-57)
Syyttely ja viha	0,130	
Avio- tai avoliitossa		18 (14-24)
Ei parisuhteessa		23 (20-27)
Hajanaisuus	0,519	
Avio- tai avoliitossa		22 (15-27)
Ei parisuhteessa		24 (17-31)
Irrallisuus	0,021*	
Avio- tai avoliitossa		20 (15-26)
Ei parisuhteessa		31 (21-34)
Epätoivo	0,055	
Avio- tai avoliitossa		37 (27-44)
Ei parisuhteessa		44 (42-54)

Läheisen työssäkäyminen

Tämän tutkimuksen mukaan läheisen työssäkäymisen ja surureaktioiden välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä p-arvon vaihdellessa 0,450-0,965 –välillä (Taulukko 6).

Taulukko 6. Läheisen työssäkäyminen ja surureaktiot.

Läheisen työssäkäyminen	P-arvo	Mediaanit (kvartiilit)
Persoonallinen kasvu	0,965	
Työelämässä		28 (24,25-39,25)
Ei työelämässä		29 (24,75-38,25)
Paniikkikäyttäytyminen	0,450	
Työelämässä		48 (35-50,75)
Ei työelämässä		39 (26,75-39)
Syyttely ja viha	0,882	
Työelämässä		20 (14,25-24,75)
Ei työelämässä		20 (14,5-24,25)
Hajanaisuus	0,534	
Työelämässä		23,5 (19,25-26,75)
Ei työelämässä		22 (13,75-28)
Irrallisuus	0,824	
Työelämässä		25,5 (13,5- 31,75)
Ei työelämässä		22 (17,75-27)
Epätoivo	0,689	
Työelämässä		41,5 (30,75-46)
Ei työelämässä		38 (27-45,25)

Läheisen saama ammattiapu henkirikoksen jälkeen

Tämän tutkimuksen mukaan läheisen ammattiavun saamisen henkirikoksen jälkeen ja surureaktioiden välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä p-arvon vaihdellessa 0,386-0,925 –välillä (Taulukko 7).

Taulukko 7. Läheisen saama ammattiapu ja surureaktiot.

Läheisen saama ammattiapu henkirikoksen jälkeen	P-arvo	Mediaanit (kvartiilit)
Persoonallinen kasvu	0,386	
Kyllä		30 (25-39)
Ei		26 (24-31)
Paniikkikäyttäytyminen	0,720	
Kyllä		44 (30-51)
Ei		39 (28-54)
Syyttely ja viha	0,585	
Kyllä		20 (14-24)
Ei		23 (15-26)
Hajanaisuus	0,572	
Kyllä		23 (15-28)
Ei		22 (14-27)
Irrallisuus	0,850	
Kyllä		23 (15-29)
Ei		21 (18-30)
Epätoivo	0,925	
Kyllä		41 (27-46)
Ei		38 (31-44)

Läheisen saama vertaistuki henkirikoksen jälkeen

Tämän tutkimuksen mukaan läheisen saaman vertaistuen ja surureaktioiden välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä p-arvojen vaihdellessa 0,429-0,932 –välillä (Taulukko 8).

Taulukko 8. Läheisen saama vertaistuki ja surureaktiot.

Läheisen saama vertaistuki henkirikoksen jälkeen	P-arvo	Mediaanit (kvartiilit)
Persoonallinen kasvu	0,932	
Kyllä		29 (24-38,5)
Ei		27 (26-37,5)
Paniikkikäyttäytyminen	0,783	
Kyllä		42 (26,5-50,5)
Ei		47 (34-53,5)
Syyttely ja viha	0,932	
Kyllä		20 (13,5-25,5)
Ei		20 (15,5-24)
Hajanaisuus	0,429	
Kyllä		23 (16-27,5)
Ei		19 (14-27)
Irrallisuus	0,783	
Kyllä		23 (15-30,5)
Ei		23 (20-27,5)
Epätoivo	0,547	
Kyllä		39 (28,5-45,5)
Ei		44 (32-46,5)

Henkirikoksen uhrin siviilisääty

Tämän tutkimuksen mukaan uhrin siviilisäädyltä ja surureaktioilla ei ollut tilastollista merkitsevyyttä p-arvon vaihdellessa 0,347-0,939 –välillä (Taulukko 9)

Taulukko 9. Henkirikoksen uhrin siviilisääty ja surureaktiot.

Henkirikoksen uhrin siviilisääty	P-arvo	Mediaanit (kvartiilit)
Persoonallinen kasvu	0,469	
Avio- tai avoliitossa		27 (24-36)
Ei parisuhteessa		30 (25,5-39)
Paniikikäyttäytyminen	0,939	
Avio- tai avoliitossa		39 (32,5-52,5)
Ei parisuhteessa		44 (26,5-50,5)
Syyttely ja viha	0,414	
Avio- tai avoliitossa		21 (15-25,5)
Ei parisuhteessa		19 (12,5-24)
Hajanaisuus	0,939	
Avio- tai avoliitossa		22 (16-27,5)
Ei parisuhteessa		23 (14,5 – 27,5)
Irrallisuus	0,347	
Avio- tai avoliitossa		23 (17,5-32)
Ei parisuhteessa		21 (14,5 – 27)
Epätoivo	0,548	
Avio- tai avoliitossa		42 (28,5-48)
Ei parisuhteessa		39 (28,5-44,5)

Henkirikoksen uhrin ikä

Tämän tutkimuksen mukaan henkirikoksen uhrin iällä ja surureaktioiden välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä p-arvojen vaihdellessa 0,225-0,568 –välillä (Taulukko 10).

Taulukko 10. Henkirikoksen uhrin ikä ja surureaktiot.

Henkirikoksen uhrin ikä	P-arvo	Mediaanit (kvartaalit)
Persoonallinen kasvu	0,568	
1-19 vuotta		36 (25,75-39,25)
20-39 vuotta		27(24,5-35,5)
Yli 40 vuotta		29 (24-34)
Paniikkikäyttäytyminen	0,262	
1-19 vuotta		45 (26,75-55,5)
20-39 vuotta		48 (36,5-52,5)
Yli 40 vuotta		35 (22-48)
Syytely ja viha	0,331	
1-19 vuotta		17,5 (12,5-24,5)
20-39 vuotta		22 (15,5-25,5)
Yli 40 vuotta		19 (13-24)
Hajanaisuus	0,558	
1-19 vuotta		24 (17,5-26,25)
20-39 vuotta		24 (16-29)
Yli 40 vuotta		21 (13-25)
Irrallisuus	0,225	
1-19 vuotta		18 (15,75-25,25)
20-39 vuotta		27 (20-31,5)
Yli 40 vuotta		23 (14-26)
Epätoivo	0,290	
1-19 vuotta		33,5 (28,75-43,25)
20-39 vuotta		44 (32-46)
Yli 40 vuotta		38 (22-47)

Henkirikoksen uhrin kuolemasta kulunut aika

Tämän tutkimuksen mukaan henkirikoksen uhrin kuolemasta kuluneella ajalla ja surureaktioiden välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä p-arvojen vaihdellessa 0,220-0,927 –välillä (Taulukko 11).

Taulukko 11. Kuolemasta kulunut aika ja surureaktiot

Henkirikoksen uhrin kuolemasta kulunut aika	P-arvo	Mediaanit (kvartaalit)
Persoonallinen kasvu	0,608	
1-12kk		26,5 (26-33,5)
Yli 12 kk		29,5 (23,25-39)
Paniikkikäyttäytyminen	0,798	
1-12kk		48 (35-50)
Yli 12 kk		42 (25-51)
Syyttely ja viha	0,855	
1-12kk		20 (14-27)
Yli 12 kk		20 (15-24)
Hajanaisuus	0,927	
1-12kk		22 (18-27)
Yli 12 kk		23 (15-28)
Irrallisuus	0,546	
1-12kk		25 (18-30)
Yli 12 kk		23 (15-30)
Epätoivo	0,220	
1-12kk		42 (34,5-50)
Yli 12 kk		38 (27-44)

Läheisen taloudellinen tilanne ennen henkirikosta

Tämän tutkimuksen mukaan läheiset, joiden taloudellinen tilanne ennen henkirikosta oli melko hyvä tai erittäin hyvä, kokivat keskimäärin enemmän hajanaisuuden tunnetta ($M = 24,5$, $Q1-Q3 = 22-29,5$) kuin läheiset, joiden taloudellinen tilanne ennen henkirikosta oli erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä ($M = 17$, $Q1-Q3 = 11,75$, $Q1-Q3 = 11,75-26,25$). Ero oli tilastollisesti merkitsevä p-arvon ollessa 0,016. Läheisen taloudellisen tilanteen ja muiden surureaktioiden välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä p-arvojen vaihdellessa 0,169-0,826 -välillä. (Taulukko 12.)

Taulukko 12. Läheisen taloudellinen tilanne ennen henkirikosta ja surureaktiot

Läheisen taloudellinen tilanne ennen henkirikosta	P-arvo	Mediaanit (kvartiilit)
Persoonallinen kasvu	0,770	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		27 (24,75-35,25)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		30,5 (24,25-38,75)
Paniikkikäyttäytyminen	0,714	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		42,5 (22,75-54,5)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		43 (35,75-49)
Syytely ja viha	0,169	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		18 (10,75-24,25)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		21,5 (15,25-24,25)
Hajanaisuus	0,016*	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		17 (11,75-26,25)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		24,5 (22-29,5)
Irrallisuus	0,826	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		22 (13,5-30,25)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		24 (16,25-28,5)
Epätoivo	0,492	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		34,5 (25,75-47)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		41,5 (33,25-47,75)

Läheisen taloudellinen tilanne henkirikoksen jälkeen

Tämän tutkimuksen mukaan läheisen taloudellisen tilanteen henkirikoksen jälkeen ja surureaktioiden välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä p-arvojen vaihdellessa 0,057-0,987 –välillä (Taulukko 13).

Taulukko 13. Läheisen taloudellinen tilanne henkirikoksen jälkeen ja surureaktiot.

Läheisen taloudellinen tilanne henkirikoksen jälkeen	P-arvo	Mediaanit (kvartiilit)
Persoonallinen kasvu	0,057	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		27 (24-32,5)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		36,5 (25,75-42,5)
Paniikkikäyttäytyminen	0,987	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		47,5 (27,25- 50,25)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		39,5 (31,25-54)
Syyttely ja viha	0,753	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		20,5 (13,75- 24)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		18 (15,25-25,75)
Hajanaisuus	0,789	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		21,5 (14,75- 28,5)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		25 (16,75-26)
Irrallisuus	0,264	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		25,5 (15,5 -31)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		19 (15,5-24,5)
Epätoivo	0,285	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		42 (30-46,25)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		35,5 (26,25-43,75)

Läheisen kokema terveydentila

Tämän tutkimuksen mukaan läheiset, jotka kokivat terveydentilansa erittäin huonoksi, melko huonoksi tai tyydyttäväksi kokivat vähemmän persoonallista kasvua ($M=26$, $Q1-Q3=24-32$) kuin läheiset, jotka kokivat terveydentilansa melko hyväksi tai erittäin hyväksi ($M=38$, $Q1-Q3=27-42$). Ero oli tilastollisesti merkitsevä p-arvon ollessa 0,016. Läheisen kokeman terveydentilan ja muiden surureaktioiden välillä ei ollut tilastollista merkitsevyyttä p-arvojen vaihdellessa 0,094-0,530 -välillä. (Taulukko 14.)

Taulukko 14. Läheisen kokema terveydentila ja surureaktiot.

Läheisen kokema terveydentila	P-arvo	Mediaanit (kvartiilit)
Persoonallinen kasvu	0,016*	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		26 (24-32)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		38 (27-42)
Paniikkikäyttäytyminen	0,094	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		48 (38-56)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		35 (25-51)
Syyttely ja viha	0,530	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		20 (15-24)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		17 (13-25)
Hajanaisuus	0,269	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		24 (17-28)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		22 (13-26)
Irrallisuus	0,188	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		25 (18-31)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		20 (14-27)
Epätoivo	0,103	
Erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä		42 (32-47)
Melko hyvä tai erittäin hyvä		38 (22-45)

Läheisen koulutustausta

Tämän tutkimuksen mukaan läheisen koulutustaustan ja surureaktioiden välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää yhteyttä p-arvojen ollessa 0,180-0,973 –välillä (Taulukko 15).

Taulukko 15. Läheisen koulutustausta ja surureaktiot.

Läheisen koulutustausta	P-arvo	Mediaanit (kvartiilit)
Persoonallinen kasvu	0,973	
Ei ammatillista koulutusta tai ammatti- / muut kurssit		26(24-40)
Ammatillinen koulutus		28(25,5-33,5)
Ammattikorkeakoulu- tai akateeminen tutkinto		34 (21,75-38,25)
Paniikkikäyttäytyminen	0,431	
Ei ammatillista koulutusta tai ammatti- / muut kurssit		49 (38-51)
Ammatillinen koulutus		39 (24-50,5)
Ammattikorkeakoulu- tai akateeminen tutkinto		45,5 (33,75-54,75)
Syytely ja viha	0,720	
Ei ammatillista koulutusta tai ammatti- / muut kurssit		17 (15-29)
Ammatillinen koulutus		20 (11,5-24)
Ammattikorkeakoulu- tai akateeminen tutkinto		20,5 (16,5-24,5)
Hajanaisuus	0,533	
Ei ammatillista koulutusta tai ammatti- / muut kurssit		20 (17-25)
Ammatillinen koulutus		22 (13-27,5)
Ammattikorkeakoulu- tai akateeminen tutkinto	0,180	25,5 (19,75- 28,75)
Irrallisuus		
Ei ammatillista koulutusta tai ammatti- / muut kurssit		20 (16-34)
Ammatillinen koulutus		21 (14-27)
Ammattikorkeakoulu- tai akateeminen tutkinto	0,706	25,5 (21,75- 31,75)
Epätoivo		
Ei ammatillista koulutusta tai ammatti- / muut kurssit		37 (20-56)
Ammatillinen koulutus		39 (29- 44,5)
Ammattikorkeakoulu- tai akateeminen tutkinto		41,5 (26,5-48,5)

6. POHDINTA

6.1 Tutkielman luotettavuus

Tässä tutkimuksessa tutkimuksen tiedonantajat vastasivat kyselyyn e-lomakkeen muodossa. Tutkimuksen luotettavuutta voi heikentää se, ettei voida olla varmoja kuinka totuudenmukaisesti vastaajat ovat vastanneet kysymyksiin. Tässä tutkimuksessa osa vastaajista oli menettänyt läheisen kymmeniä vuosia sitten, joten luotettavuutta heikentää myös se, että ei voida olla täysin varmoja, miten hyvin läheinen muistaa asioita vuosikymmenien takaa. Luotettavuutta validiuuden ja reliabiliteetin osalta heikentävät muistivirheet, koska Heikkilän (2014) mukaan ne voivat aiheuttaa satunnaisvirheitä, jotka vaikuttavat tutkimuksen validiuuteen sekä reliabiliteettiin.

Tässä tutkimuksessa henkirikosten uhrien läheisten surua tutkittiin käyttämällä Hoganin surumittaria. Tämän tutkimuksen luotettavuutta mittarin reliabiliteetin ja validiteetin kannalta parantaa se, että Hogan (2001) tuo tutkimuksessaan esille, että Hoganin surureaktio mittarin käyttö tukee surureaktioiden tutkimista sekä reliabiliteetin että validiteetin osalta. Luotettavuutta parantaa myös se, että suomalaisessa surututkimuksessa esimerkiksi Aho (2010) ja Laakso (2000) ovat käyttäneet HGRC- mittaria ja todenneet sen toimivaksi tutkittaessa surua.

Mittarin sisäistä johdonmukaisuutta testattiin tässä tutkimuksessa Cronbachin alfa-kertoimen avulla. Cronbachin alfa-kertoimet vaihtelivat 0,862-0,915 -välillä, joten mittarin sisäistä johdonmukaisuutta voidaan pitää luotettavana, koska Kankkusen & Vehviläinen-Julkusen (2013) mukaan yli 0,7 menevät arvot kertovat mittarin sisäisestä johdonmukaisuudesta.

Tässä tutkimuksessa luotettavuutta heikentävänä tekijänä voidaan pitää otoksen kokoa. Otoksen koko oli 38, joten tutkimus tulokset voivat olla sattumanvaraisia pienen otoskoon takia. Holopaisen & Pulkkinen (2008) mukaan virhemahdollisuuden riski on suurempi, mitä pienemmästä aineistosta on kyse ja Heikkilä (2014) korostaa, että otoskoon ollessa pieni tulokset voivat olla sattumanvaraisia.

Tässä tutkimuksessa teoriaosuudessa lähteiden julkaisuvuosi pyrittiin pitämään kymmenen vuoden sisällä. Mukaan valittiin kuitenkin muutamia vanhempia lähteitä. Vanhempia julkaisuja valittiin mukaan, koska suru ja surureaktiot käsitteenä eivät oletettavasti muutu vuosien aikana. Luotettavuutta

parantaa myös se, että teoriaosuudessa on käytetty paljon tutkimusartikkeliä, jotka olivat vertaisarvioituja tieteellisiä julkaisuja. Tämän tutkimuksen luotettavuutta parantaa myös se, että tutkija on selostanut tarkasti tutkimuksen etenemisen.

6.2 Tutkielman eettisyys

Tämän tutkielman eettisyyttä aiheen valinnan osalta parantaa se, että Suomessa ei ole tutkittu henkirikoksesta aiheutuvaa surua aiemmin. Aiheesta löytyy ainoastaan Virran (2017) pro-gradu tutkielma, Virran, Ahon & Kaunosen (2017) artikkeli sekä Poijulan (2010) selvitys. Suomessa henkirikosten määrä on Euroopan mittapuulla korkea (Lehti 2018), joten tarvitsemme tietoa henkirikoksen läheiselle aiheuttamasta surusta. Tutkija on myös tehnyt kandidaatin tutkielman kirjallisuuskatsauksena henkirikoksen uhrien läheisten surusta. Kirjallisuuskatsauksen kautta huomattiin, että myöskään Euroopan alueella ei ole tehty juurikaan tutkimuksia henkirikoksen aiheuttamasta surusta, mikä tukee myös tutkimusaiheen valintaa. Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen (2013) korostavat, että nykyään jo tutkielman aiheen valinta on tutkijan eettinen ratkaisu. Tutkijan on pohdittava, mikä on aiheen yhteiskunnallinen merkitys ja miten tutkimus vaikuttaa sen osallistujiin. Tutkimusetiikan periaatteena toimii se, että tutkimuksesta on hyötyä sen osallistujille. Monesti tutkimuksen hyödyt saadaan kuitenkin vasta myöhemmin tulevaisuudessa.

Tässä tutkielmassa Huoma Ry on antanut luvat tutkimuksen aineiston keräämiselle. Tutkimukseen osallistujat ovat olleet tietoisia tutkimuksesta vastatessaan tutkimuskyselyyn ja tutkimukseen osallistuminen on ollut täysin vapaaehtoista sekä luottamuksellista. Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen (2013) korostaakin, että tutkimukseen osallistumisen täytyy perustua tietoiseen suostumukseen eli tutkittavan on tiedettävä tutkimuksen luonne. Tutkimusaineisto on pidetty salassa ulkopuolisilta ja aineistoa on käsitellyt ainoastaan tutkija itse. Tutkimustulokset on raportoitu myös siten, että esimerkiksi henkirikokseen, läheiseen, uhriin tai tekijään liittyviä yksityiskohtia ei ole tuotu ilmi, jotta tutkimukseen osallistuvien anonymiteetti säilyy. Tutkimusaineisto tullaan myös hävittämään tutkimusprosessin päätyttyä. Heikkilä (2014) korostaakin, että tutkimuksen eettisyyden kannalta on tärkeä säilyttää osallistujien anonymiteetti.

6.3 Tulosten tarkastelu

Tämän tutkimuksen mukaan henkirikoksen uhrien läheiset reagoivat läheisen kuolemaan eniten hajanaisuutena ja paniikkikäyttäytymisenä. Näiden jälkeen yleisimmät surureaktiot liittyivät epätoivoon, irrallisuuteen sekä syyttelyyn ja vihaan. Vähiten henkirikosten uhrin kokivat persoonallista kasvua. Tutkimustulokset ovat ristiriidassa Hogan & Schmidt (2002) tuloksiin, koska he korostavat sitä, että syyttely ja viha olivat erityisen merkittävässä roolissa läheisillä, jotka olivat menettäneen läheisen henkirikoksen kautta.

Tässä tutkimuksessa yleisimmät surureaktiot olivat ahdistuksen tunne läheisen kuolemasta, asioiden, kuten puhelinnumeroiden unohteleminen, särkyneet toiveet, lihasjännitys, säikähteleminen ja sydämen tuntuminen raskaalta. Dyregrov ym. (2015) kuvaa, että kaipuun ja tyhjyyden tunne olivat yleisimmät reaktiot läheisen kuoleman jälkeen. Dyregrov ym. (2015) raportoi myös, että naiset kokivat surua merkittävästi enemmän kuin miehet henkirikoksen jälkeen. Tässä tutkimuksessa naisten ja miesten välisiä surureaktioiden eroja ei voitu tutkia, koska miesten määrä tutkimuksessa oli liian pieni tilastollisia testejä varten.

Tämän tutkimuksen mukaan henkirikoksen uhrin kuolemasta kuluneella ajalla ja surureaktioilla ei ollut tilastollista merkitsevyyttä. Tästä voidaan päätellä, että surureaktiot eivät muutu ajan kuluessa. Hieman samankaltaisiin tuloksiin ovat päätyneet Masters ym. (1988); Aldrich & Kallivayalil (2016), jotka kuvaavat surun vuosia kestäväksi suruksi. Myös Kenney (2003) tuo esille surun pitkäkestoisuuden ja lisäksi Mastrocinque ym. (2015) kuvaa, että henkirikoksen uhrien läheiset kokevat, että surulla ei ole aikarajaa. Tämän tutkimuksen tulokset ovat taas ristiriidassa useiden muiden tutkimusten kanssa, sillä esimerkiksi Bottomlay, Burke & Neimeyer (2017) tuovat esille tutkimuksessaan, että henkirikosten uhrien läheisten suru pienenee ajan myötä. Myös van Wijk ym. (2017) kuvaavat, että henkirikoksen aiheuttama suru pienenee ajan kuluessa. Lisäksi Aldrich & Kallivayalil (2016) kuvailevat, että osa läheisistä kokee, että surulla on päätepiste ja se etenee lineaarisesti, josta voisi päätellä, että suru vähenee ajan kuluessa.

Tämän tutkimuksen mukaan läheisen saaman vertaistuen ja surureaktioiden välillä, eikä läheisen saaman ammattiavun ja surureaktioiden välillä ei ollut yhteyttä. Tästä voidaan päätellä, että surureaktiot olivat samanlaisia riippumatta siitä, saiko läheinen ammattiapua tai vertaistukea. Asaro (2001b) on päättänyt vastaavanlaisiin tuloksiin, koska monet henkirikoksen uhrien läheiset ovat kuvanneet, että muiden ihmisen tuki ei ole välttämätöntä suruprosessissa ja he eivät ole kokeneet hyötyä vertaistuesta.

surusta selviytymisessä. Myös Mastrocinque yms. (2015) ovat tutkimuksessaan päättäneet, että ryhmätapaamisiin osallistuneet läheiset kokivat tapaamiset ongelmallisina, koska heille jäi tunne, että he olivat kuitenkin yksin kokemustensa kanssa eivätkä saaneet apua surusta selviytymiseen. Tästä voidaan päätellä, ettei ryhmätapaamisiin osallistuminen pienennä läheisten surureaktioita.

Tämän tutkimuksen mukaan läheisen saaman vertaistuen ja surureaktioiden välillä, eikä läheisen saaman ammattiavun ja surureaktioiden välillä ei ollut yhteyttä, joka on taas ristiriidassa useiden muiden tutkimusten kanssa. Esimerkiksi Asaro (2001b) tutkimuksessa osa läheisistä on kuitenkin kuvannut, että ryhmätuki saman kokeneilta auttaa surusta selviytymisestä, koska he voivat jakaa kokemuksiaan toisen kanssa. Myös Turunen & Punamäki (2016) tulokset eroavat tämän tutkielman tuloksista, koska heidän mukaan ryhmävertaistuki henkirikoksen jälkeen antaa mahdollisuuden jakaa tunteita ja kokemuksia, mikä voi vaikuttaa läheisen taitoon selviytyä surusta henkirikoksen jälkeen. Lisäksi Wellman (2014) tuo esille, että vertaistuki auttaa läheisiä selviytymään surusta ja DeYoung & Buzzi (2003); Steeves & Parker (2007) mukaan omalta lähimpiiriltä tai terapiasta saatu tuki auttaa henkirikoksen uhrien läheisiä käsittelemään surua. Syynä näihin ristiriitaisiin tuloksiin saattaa olla, että osa henkirikoksen uhrien läheisistä saattaa kokea ammattiavun saamisen ongelmalliseksi. He saattavat ajatella, etteivät ulkopuoliset asiasta kokemattomat pysty heitä auttamaan ja ymmärtämään. Näin ollen he kokevat etteivät saa tukea heiltä tukea surusta selviytymisessä.

Tämä tutkimus toi esille, että ei-parisuhteessa olevat läheiset kokivat enemmän irrallisuuden tunnetta henkirikoksen jälkeen verrattuna läheisiin, jotka olivat avio- tai avoliitossa. Tästä voidaan päätellä, että parisuhteessa olevat saavat enemmän tukea läheiseltä/läheisiltä surusta selviytymiseen ja näin ollen heidän surureaktiot ovat vähäisempiä. Myös Dyregrov ym. (2016) tutkimustuloksista voidaan päätellä vastaavaa, sillä avoimuus parisuhteessa auttaa läheisiä suruprosessissa. Lisäksi Baliko ja Tuck (2008) tuovat esille tutkimuksessaan aktiivinen tuki perheeltä auttaa selviytymään surusta.

Tämän tutkimuksen mukaan työssäkäyminen ei kuitenkaan vaikuttanut surureaktioihin. Dyregrov ym. (2016.) kuvaa omassa tutkimuksessaan päinvastoin, että työpaikalle palaaminen ja työskenteleminen auttoivat läheisiä pääsemään osittain eroon väsyttävistä ajatuksista liittyen henkirikokseen ja he pääsivät työn avulla elämässä eteenpäin surun kanssa (Dyregrov ym. 2016.)

Tässä tutkimuksessa sosioekonomiseen asemaan liittyviä taustatekijöitä olivat läheisen työssäkäyminen, koulutus ja taloudellinen tilanne ennen ja jälkeen henkirikoksen. Tämän tutkimuksen mukaan läheiset, joiden taloudellinen tilanne ennen henkirikosta oli melko hyvä tai erittäin hyvä kokivat enemmän hajanaisuuden tunnetta verrattuna läheisiin, joiden taloudellinen tilanne ennen henkirikosta

oli erittäin huono, melko huono tai tyydyttävä. Tutkimustulokset ovat ristiriidassa Asaro (2001b) tutkimuksen kanssa, koska tutkimuksessa tuodaan esille, että hyvä sosioekonominen asema vaikuttaa siihen, että lähiset selviävät surusta helpommin verrattuna huonommassa sosioekonomisessa asemassa oleviin. Tulos on hieman ristiriitainen, sillä voisi ajatella, että paremmassa sosioekonomisessa tilanteessa olevilla olisi vähemmän surua. Jos henkilön taloudelliset resurssit ovat kunnossa, hän todennäköisesti pystyisi keskittymään paremmin suruun ja näin ollen surureaktiot olisivat vähäisempiä, kun ei ole huolta taloudellisista asioista.

Tämän tutkimusten tulosten mukaan läheiset, joilla oli parempi suhde henkirikoksen uhriin, kokivat enemmän paniikkikäyttäytymistä, epätoivoa sekä syyttelyä ja vihaa verrattuna läheisiin, joilla oli huonompi suhde uhrin kanssa. Näihin tuloksiin on helppo samaistua, sillä mitä läheisemmästä ihmisestä on kyse, sitä raskaammalta menetys tuntuu ja sen pohjalta myös surureaktiot ovat voimakkaampia.

Lisäksi tämä tutkimus toi esille sen, että läheiset, jotka kokivat terveydentilansa erittäin huonoksi, melko huonoksi tai tyydyttäväksi kokivat vähemmän persoonallista kasvua kuin läheiset, jotka kokivat terveydentilansa melko hyväksi tai erittäin hyväksi. Tämä saattaa johtua siitä, että huonossa terveydentilassa oleva läheinen ei kykene käsittelemään surua. Läheinen ei välttämättä jaksakaan hakea vertaistukea tai ammattiapua, jos oma terveydentila ei sitä salli. Lisäksi surun käsitteleminen vaatii paljon energiaa ja jos oma terveydentila on huono, ei energiaa riitä surun käsittelemiseen. Läheisen täytyisi saada ensin oma terveydentila kuntoon, ennen kuin voi paremmin pystyä käsittelemään surua. Tämä asia olisi hyvä huomioida sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kohdatessa henkirikoksen uhrien läheisiä.

6.4 Johtopäätökset

Tämän tutkimuksen mukaan henkirikoksen uhrien läheiset kokivat erilaisia surureaktioita, jotka ovat vastaavanlaisia verrattuna aiempiin tutkimuksiin. Tutkimustuloksista nousi esille selkeästi muutamia surureaktioita, jotka kuvaavat hyvin henkirikoksen uhrien läheisten surua sekä myös surureaktioita, joita läheiset eivät juurikaan koe henkirikoksen jälkeen. Tutkimustuloksista ei noussut esille surureaktioita, joita ei olisi tullut esille aiemmissä tutkimuksissa vaan tämän tutkimuksen tulokset vahvistivat aiempien tutkimusten tuloksia.

Henkirikoksen uhrien läheisten surureaktioihin vaikuttavat tekijät tämän tutkimuksen mukaan olivat taloudellinen tilanne ennen henkirikosta, läheisen siviilisäätty, läheisen kokema terveydentila ja läheisen suhde henkirikoksen uhriin. Tässä tutkimuksessa parempi taloudellinen tilanne oli yhteydessä voimakkaampiin surureaktioihin, jotka eivät nousseet esille muissa tutkimuksissa. Läheisen parempi suhde uhriin oli yhteydessä voimakkaampiin surureaktioihin sekä paremmassa terveydentilassa olleet läheiset sekä avio- tai avoliitossa olleet läheiset kokivat surureaktiot lievempinä. Muut taustamuuttajat eivät vaikuttaneet henkirikoksen uhrien läheisten suruun.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan vertaistuellalla tai ammattiavun saamisella ei ollut merkitystä surureaktioihin. Tämä on mielenkiintoista, sillä monet aiemmat tutkimukset päinvastoin tuovat esille, että vertaistuki ja ammattiavun saaminen auttavat surusta selviytymisessä. Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan käy ilmi, kuinka paljon henkirikoksen uhrit ovat saaneet vertaistukea tai ammattiapua. Henkirikoksen aiheuttamasta surusta selviytyminen on pitkä prosessi, joten vertaistukea ja ammattiapua saattaa tarvita pitkään ennen kuin niistä saatava hyödyt tulevat esille.

6.5 Jatkotutkimusaiheet

Tämän tutkimuksen tuloksista nousi esille paljon asioita, joita voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa henkirikoksen uhrien läheisiä kohdatessa. Tutkimustuloksista kuitenkin nousi esille myös jatkotutkimus- ja kehittämisasihteita. Tulevaisuudessa olisi hyvä saada selville miesten ja naisten välisiä eroja henkirikoksiin liittyvässä surussa. Pieni otoskoko vaikutti myös siihen, että kaikkien relevanttien taustamuuttujien yhteyksiä surureaktioihin ei päästy vertailemaan. Jatkossa olisi tärkeä tutkia esimerkiksi miten läheisen suhde (puoliso, lapsi, sisarus) tai ennakoivan surun aika vaikuttaa surureaktioihin. Tulevaisuudessa kyseinen tutkimus olisi myös hyvä toistaa myöhemmin uudestaan isommalla otoksella, jotta erilaisia tilastollisia testejä voitaisiin käyttää paremmin.

Tutkimustuloksista nousi esille, että parisuhteessa olevilla surureaktiot olivat vähäisempiä, josta voidaan päätellä, että läheisen tuki auttaa surusta selviytymisessä. Tämän pohjalta olisi hyvä tulevaisuudessa tutkia tarkemmin läheisten, vertaistuen ja ammattiavun merkitystä henkirikoksiin liittyvässä surussa ja surusta selviytymisessä. Erityisen tärkeä olisi tutkia vertaistuen ja ammattiavun merkitystä surusta selviytymisessä laajemmassa mittakaavassa. Tässä tutkimuksessa ei riittävän tarkasti määritelty läheisen saaman vertaistuen tai ammattiavun määrää, joten tutkimustuloksista ei voitu tehdä kovin

laajoja päätelmiä vertaistuen tai ammattiavun yhteyksistä surureaktioihin. Tässä tutkimuksessa käsiteltiin ainoastaan suomalaisten henkirikoksen uhrien läheisten surua, joten samalla mittarilla olisi myös mielenkiintoista tutkia ja vertailla keskenään muiden maiden henkirikosuhrien läheisten surua.

LÄHTEET

- Aho AL. 2010. Isän suru lapsen kuoleman jälkeen- Tuki-interventio ja sen arviointi. Väitösirja. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos
- Aho AL, Kuusmin T & Kaunonen M. 2013. Vertaistuen vaikutukset lapsen kuoleman kokeneiden vanhempien surureaktioihin. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti*. 50: 21–37
- Alarc o A, Carvalho M & Pelloso S. 2008. The death of a young son in violent circumstance: Understanding the experience of the mother. *Revista Latino-Americana De Enfermagem*. 16: 341–347
- Aldrich H & Kallivayalil D. 2013. The impact of homicide on survivors and clinicians. *Journal of loss & trauma*. 18(4): 362-377
- Aldrich H & Kallivayalil D. 2016. Traumatic grief after homicide: Intersections of individual and community loss. *Illness, crisis & loss*. 24(1): 15-33
- Asaro MR. 2001a. Working with adult homicide survivors part I: Impact and sequelae of murder. *Perspectives in psychiatric care*. 37(3): 95-101
- Asaro MR. 2001b. Working with adult homicide survivors. Part 2. Helping family members to cope with murder. *Perspectives in psychiatric care*. 37 (4): 115-136
- Baliko B & Tuck I. 2008. Perceptions of survivors of loss by homicide opportunities for nursing Practice. *Journal of psychosocial nursing and mental health services*. 46(5): 26-34
- Blakley T. 2007. Murder and faith: A reflected case study of pastoral interventions in traumatic grief. *The journal of pastoral care & counseling*. 61(1-2): 59-69
- Berges A. 1975. Family reaction to homicide. *The American journal of orthopsychiatry*. 45(3): 391-398
- Bonanno G .2004. Loss, trauma and human resilience. *Psychologist*. 59 (1): 20-28
- Bottomlay J, Burke, L & Neimeyer R. 2017. Domains of social support that predict bereavement distress following homicide loss: Assessing need and satisfaction. *Omega: Journal of death & dying*. 75 (1): 3-25
- Campesino M. 2007. Homicide bereavement - Reflections on the therapeutic relationship in trauma research. *Qualitative inquiry*. 13(4): 541-553
- Chapple A, Swift C & Ziebland S. 2011. The role of spirituality and religion for those bereaved due to a traumatic death. *Mortality* 16: 1–19
- DeYoung R & Buzzi B. 2003. Ultimate coping strategies: The difference among parents of murdered or abducted, long-term missing children. *Omega: Journal of death & dying*. 47: 343–360
- Dyregrov K, Dyregrov A & Kristensen P. 2015. Traumatic bereavement and terror: The psychosocial impact on parents and siblings 1.5 years after the July 2011 terror killings in Norway. *Journal of loss & trauma*. 20(6): 556- 576

Dyregrov K, Dyregrov A & Kristensen P. 2016. In what ways do bereaved parents after terror go on with their lives, and what seems to inhibit or promote adaption during their grieving process? *Journal of death and dying* 2016. 73(4): 374–399

Erjanti H & Paunonen-Ilmonen 2004. *Suru ja surevat*. WSOY. Vantaa

Erjanti H. 1999. *From Emotional Turmoil to Tranquility*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Eurostat. 2014. Rikollisuutta ja rikoslainkäytäntöä koskevat tilastot. Luettu 4.6.2018. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_and_criminal_justice_statistics/fi&oldid=303928

Eurostat. 2017. Criminal and criminal justice statistics. Luettu 29.8.2018. http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Crime_and_criminal_justice_statistics

Eurostat. 2015. Rikostilastot. Luettu 28.9.2018. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:Crime_statistics/fi&oldid=259696

Eurostat. 2018. Crime statistics. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Crime_statistics#Downward_trend.2C_but_still_over_5_000_homicides_annually

Evans C, Gill M & Hobdell K. 2002. Families of homicide victims: Psychiatric responses and help-seeking. *Psychology and Psychotherapy: Theory, research and practice*. 75(1): 65-75

FBI. 2005. Terrorism 2002-2005. Luettu 29.8.2018. <https://www.fbi.gov/stats-services/publications/terrorism-2002-2005>

Goodrum S. 2008. When the management of grief becomes everyday life: The aftermath of murder. *symbolic interaction*. 31(4): 422-442

Hazelton M, Morrall P & Schacleton W. 2011. Homicide and it's effect on secondary victims. *Mental health practice*. 15(3): 14-19

Hallintolaki (6.6.2003/434). 2015. Päivitetty 7.8.2015. Luettu 2.6.2018 <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030434#L5P27>

Hatton R. 2003. Homicide bereavement counseling: Homicide bereavement counseling. *Death studies*. 27(5): 427-448

Heikkilä T. 2014. *Tilastollinen tutkimus*. Bookwell Oy. Porvoo

Hogan NS, Greenfield DB & Schmidt LA. 2001. Development and validation of the Hogan Grief Reaction Checklist. *Death studies*. 25(1): 1-32

Hogan NS & Schmidt LA. 2002. Testing the grief to personal growth model using structural equation modelling. *Death studies* 26(8); 615- 634

Holopainen M & Pulkkinen P. 2008. *Tilastolliset menetelmät*. Sanoma Pro. Helsinki

Hirsjärvi S, Remes, P & Sajavaara, P. 2009. *Tutki ja kirjoita*. Kariston Kirjapaino Oy. Hämeenlinna

- Hyrkäs K, Kaunonen M & Paunonen M. 1997. Recovering from death of a spouse. *Leading global nursing research*. 25(4): 775-779
- Joe S, Sharpe T & Taylor K. 2013. Suicide and homicide bereavement among African Americans: Implications for survivor research and practice. *Journal of death & dying*. 66(2): 153-172
- Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen. 2013. *Tutkimus hoitotieteessä*. Sanoma Pro Oy. Helsinki
- Kaunonen M. 2000. Support for a family in grief. Väitöskirja. University of Tampere. Hoitieteen laitos
- Kenney S. 2003. Gender roles and grief cycles: Observations on models of grief and coping in homicide cases. *International review of victimology*. 10(1): 19-47
- Kessler D & Kübler-Ross E. 2006. *Suru ja surutyö*. Basam Books Oy. Helsinki
- Laakso H. 2000. Äidin suru alle seitsenvuotiaan lapsen kuoleman jälkeen. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos.
- Lehti M & Kivivuori J. 2013. Henkirikokset. Teoksessa: *Rikollisuustilanne 2012: Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa*. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 264, Helsinki.
- Lehti M. 2018. Henkirikoskatsaukset 2013-2018. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta. Luettu 5.8.2018 <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/175210>
- Leichtentritt R & Mahat-Shamir M. 2016. Israeli mother' meaning reconstruction in the aftermath of homicide. *American journal of orthopsychiatry*. 86(4): 467-475
- Levy L, Derby J & Martinkowski K. 1993. Effects of membership in bereavement support groups On adaption to conjugal bereavement. *American Journal of Community Psychology*. 21(3): 361-381
- Maciejewski P, Zhang B, Block S & Prigerson H. 2007. An empirical examination of the stage theory of grief. *The Journal of the American Medical Association* 279: 716-23.
- Masters R, Friedman L & Getzel G. 1988. Helping families of homicide victims: A multidimensional approach. *Journal of traumatic stress*. 1(1): 109-125
- Mastrocinque J, Cerulli C, Lang K, Madeira J, Metzger J, Navratil P, Sandys M & Pruss H. 2015. I'm still left here with the pain. *Homicide studies*. 19(4): 326-349
- Murray Parkes C. 1993. Psychiatric problems following bereavement by murder or manslaughter. *Bereavement care*. 12(1): 2-6
- Murphy S, Johnson L & Lohan J. 2003. Finding meaning in a child's violent death: A five-year prospective analysis of parents' personal narratives and empirical data. *Death studies* 27, 381-404.
- Nummenmaa L. 2009. Käyttätymistieteiden tilastolliset menetelmät. Otavan kirjapaino Oy. Keuruu

- Piispa M, Taskinen J & Ewalds H. 2012. Selvitys perhe- ja lapsensurmien taustoista vuosilta 2003-2012. Sisäasiainministeriö. Luettu 29.8. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90812/URN_ISBN_978-952-245-728-8.pdf?sequence=1
- Poijula S. 2010. Henkirikosuhrien perheenjäsenten selviytyminen- Mielenterveys ja kokemukset tuesta ja palveluista. Sosiaali- ja terveysministeriö. Taitto ja paino. Helsinki
- Poijula S. 2002. Surutyö. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä
- Pulkkinen M. 2016. Salattu, suoritettu ja sanaton suru: Läheisen menettäminen kokonaisvaltaisena kokemuksena. Helsingin yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Väitöskirja.
- Rikoslaki (21.4.1995/578). 2017. Päivitetty 7.4.2017. Luettu 21.7.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001>
- Rusila M. 2015. Henkirikoksen uhrin läheinen asiakkaana. Huoma ry. Power point. Luettu 23.7.2017. <https://www.slideshare.net/HuomaRy/henkirikoksen-uhrin-lheinen-asiakkaana-53678609>
- Sharpe T & Boyas J. 2011. We fall down: The African American experience of coping with the homicide of a loved one. *Journal of Black Studies* 42: 855–873
- Spungen D. 1998. Homicide: The hidden victims: A guide for professionals. Sage publications. Thousand Oaks London.
- Statista. 2018. Deaths by Homicide per 100 000 resident population in the U.S from 1950 to 2016. Luettu 27.12.2018. <https://www.statista.com/statistics/187592/death-rate-from-homicide-in-the-us-since-1950/>
- Steeves R, Laughon K, Parker B & Weierbach F. 2007. Talking about talk: The experiences of boys who survived intraparental homicide. *Issues in mental health nursing* 28: 899–912
- The national organization for victim assistance. Survivors of homicide victims. National organization of Parents Of Murdered Children. Luettu 4.8.2017. <http://www.pomc.com/survivors.html>
- Turunen T & Punamäki RL. 2016. Professionally led support group process after the school shooting in Finland. *Omega: Journal of death & dying*. 73(1): 42-69.
- Van Wijk A, Van Leiden I & Ferwerda H. 2017. Murder and the long-term impact on co-victims. *International Review of victimology*. 23(2): 145–157
- Vehviläinen- Julkunen K & Kankkunen P. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Sanoma Pro. Helsinki
- Vilkka H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä
- Virta T. 2017. Henkirikosuhrien läheisten suru ja selvitymistä edistävät ja estävät tekijät. Pro-gradu. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Tampereen yliopisto.
- Virta T, Aho AL & Kaunonen M. 2017. Henkirikosuhrien läheisten suru sekä selviytymistä edistävät ja estävät tekijät. *Thanatos*. 6(2): 6-49

Wellman AP. 2014. Grief in comparison: Use of social comparison among cold case homicide survivors. *Journal of Loss and Trauma* 19: 462–473.

World Bank Group. 2018. Intentional homicide rates per 100 000. Luettu 27.12.2018
<https://data.worldbank.org/indicator/VC.IHR.PSRC.P5?end=2015&locations=EU&start=2012&view=chart>

LIITTEET

Liite 1. Hoganin surumittari, summamuuttujat ja Cronbachin alfa-arvot

SUMMAMUUTTUJAT	SURUREAKTIOT	CRONBACHIN ALFA
EPÄTOIVO		0,897
	TOIVEENI OVAT SÄRKYNEET	
	EN JUURIKAAN OSAA HALLITA SURUANI	
	TUNNEN OLEVANI SHOKISSA	
	MINUN OLISI PITÄNYT KUOLLA JA HÄNEN	
	SAADA ELÄÄ	
	SYDÄMENI TUNTUU RASKAALTA	
	HALUAN KUOLLA JA PÄÄSTÄ HÄNEN	
	LUOKSEEN	
	EN USKO, ETTÄ KOSKAAN OLEN ENÄÄ	
	ONNELLINEN	
	MINUN ON VAIKEA HYVÄKSYÄ KUOLEMAN	
	PERUUTTAMATTOMUUS	
	KÄRSIN VOIMAKKAASTA YKSINÄISYYDESTÄ	
	ITKEN USEIN	
	KOEN TOIVOTTOMUUTTA	
	TUNTUU KUIN KÄVELISIN UNISSANI	
	TUNNEN AHDISTUSTA HÄNEN	
	KUOLEMASTAAN	
IRRALLISUUS		0,862
	MINUA VAIVAA TARPEETTOMUUDEN TUNNE	
	KOEN EPÄVARMUUTTA SIITÄ KUKA OLEN	
	TUNTUU SILTÄ ETTEN PÄRJÄÄ	
	OLEN MENETTÄNYT ITSELUOTTAMUKSENI	
	EN TUNNE ITSEÄNI	
	TUNNEN OLEVANI ERILLÄNI MUISTA	
	PELKÄÄN MENETTÄVÄNI ITSEHILLINTÄNI	
	VÄLTTELEN HELLYYTTÄ	
HAJANAISUUS		0,895
	MINULLA ON KESKITTYMISVAIKEUKSIA	
	MINULLA ON VAIKEA MUISTAA UUSIA	
	ASIOITA	
	MINUN ON VAIKEA AJATELLA MUUTA KUIN	
	KONKREETTISIA ASIOITA	
	MINUN ON VAIKEA OPPIA UUSIA ASIOITA	
	UNOHDAN HELPOSTI ESIM. NIMIÄ TAI	
	PUHELINNUMEROITA	

TEHTÄVÄT TUNTUVAT YLIVOIMAISILTA MUISTAN HUONOMMIN MENNEITÄ ASIOITA	
SYYTTELY JA VIHA	0,849
TUNNEN ITSENI USEIN KATKERAKSI	
KOEN KAUNAISUUTTA	
KOEN KOSTONHALUA	
MINULLA ON VIHAMIELISYYDEN TUNTEITA	
SYYTÄN TOISIA	
HALUAN VAHINGOITTA A MUITA	
VIHASTUN USEIN	
PANIIKKI	0,915
KÄYTTÄTYMINEN	
HUOLESTUN LIIALLISESTI	
MINULLA ON TOISINAAN	
SYDÄMENTYKYTYKSIÄ ILMAN SYYTÄ	
MINULLA ON USEIN PÄÄNSÄRKYÄ	
MINULLA ON VATSAPOLTETTA	
MINULLA ON USEIN LIHASJÄNNITYSTÄ	
TUNNEN HEIKKOUTTA	
PELKÄÄN USEIN	
SAAN PANIIKKIKOHTAUKSIA MITÄTTÖMISTÄ	
ASIOITA	
MINULLA ON HENGENAHDISTUSTA	
MINULLA ON HUIMAUSTA	
MINULLA ON USEIN SELKÄSÄRKYÄ	
SÄIKÄHDÄN HELPOSTI	
OLEN USEAMMIN SAIRAS	
OLEN USEIN UUPUNUT	
PERSOONALLINEN	0,795
KASVU	
OLEN OPPINUT SELVIÄMÄÄN PAREMMIN	
ELÄMÄSTÄ	
MINULLA ON PAREMPI ASENNE ELÄMÄÄN	
MINUSTA TUNTUU KUIN OLISIN PAREMPI	
IHMINEN	
TUNNEN ENEMMÄN MYÖTÄTUNTOA MUITA	
IHMISIÄ KOHTAAN	
OLEN VOIMAKKAAMPI KOKEMANI SURUN	
VUOKSI	
OLEN ANTEEKSIA NTAVAISEMPI	
SUHTAUDUN TOISIIN KÄRSIVÄLLISEMMIN	
SUHTAUDUN ITSEENI KÄRSIVÄLLISEMMIN	

OLEN SAAVUTTANUT KÄÄNNE KOHDAN JA
ANTANUT SURUN OSITTAIN HELLITTÄÄ
MINULLA ON JO ENEMMÄN HYVIÄ KUIN
HUONOJA PÄIVIÄ
MINULLA ON TULEVAISUUDEN TOIVEITA
VÄLITÄN MUISTA ENEMMÄN KUIN ENNEN

Liite 2. Henkirikoksen uhrien läheisten surureaktioiden keskiarvot

SURUREAKTIOT	KESKIARVOT
PERSOONALLINEN KASVU	2,62
MINULLA ON JO ENEMMÄN HYVIÄ KUIN HUONOJA PÄIVIÄ	3,13
OLEN VOIMAKKAAMPI KOKEMANI SURUN VUOKSI	3,05
OLEN OPPINUT SELVIÄMÄÄN PAREMMIN ELÄMÄSTÄ	2,94
TUNNEN ENEMMÄN MYÖTÄTUNTOA MUITA IHMISIÄ KOHTAAN	2,87
OLEN ANTEEKSIAANTAVAISEMPI	2,87
OLEN SAAVUTTANUT KÄÄNNE KOHDAN JA ANTANUT SURUN OSITTAIN HELLITTÄÄ	2,84
MINULLA ON TULEVAISUUDEN TOIVEITA	2,79
VÄLITÄN MUISTA ENEMMÄN KUIN ENNEN	2,76
SUHTAUDUN ITSEENI KÄRSIVÄLLISEMMIN	2,48
MINULLA ON PAREMPI ASENNE ELÄMÄÄN	2,13
SUHTAUDUN TOISIIN KÄRSIVÄLLISEMMIN	2,08
MINUSTA TUNTUU KUIN OLISIN PAREMPI IHMINEN	1,44
PANIIKKIKÄYTTÄYTYMINEN	2,94
MINULLA ON USEIN LIHASJÄNNITYSTÄ	3,63
SÄIKÄHDÄN HELPOSTI	3,47
TUNNEN HEIKKOUTTA	3,21
HUOLESTUN LIIALLISESTI	3,21
MINULLA ON USEIN PÄÄNSÄRKYÄ	3,13
MINULLA ON TOISINAAN SYDÄMENTYKYTYKSIÄ ILMAN SYYTÄ	2,89
PELKÄÄN USEIN	2,76
SAAN PANIIKKIKOHTAUKSIA MITÄTTÖMISTÄ ASIOITA	2,74
MINULLA ON HUIMAUSTA	2,68
MINULLA ON USEIN SELKÄSÄRKYÄ	2,61
MINULLA ON VATSAPOLTETTA	2,58
MINULLA ON HENGENAHDISTUSTA	2,55
OLEN USEAMMIN SAIRAS	2,29
EPÄTOIVO	2,93
TUNNEN AHDISTUSTA HÄNEN KUOLEMASTAAN	4,02
TOIVEENI OVAT SÄRKYNEET	3,58
SYDÄMENI TUNTUU RASKAALTA	3,58
MINUN ON VAIKEA HYVÄKSYÄ KUOLEMAN PERUUTTAMATTOMUUS	3,21
ITKEN USEIN	3,02
MINUN OLISI PITÄNYT KUOLLA JA HÄNEN SAADA ELÄÄ	2,95

KOEN TOIVOTTOMUUTTA	2,79
KÄRSIN VOIMAKKAASTA YKSINÄISYYDESTÄ	2,71
EN USKO, ETTÄ KOSKAAN OLEN ENÄÄ ONNELLINEN	2,68
TUNTUU KUIN KÄVELISIN UNISSANI	2,58
EN JUURIKAAN OSAA HALLITA SURUANI	2,48
TUNNEN OLEVANI SHOKISSA	2,42
HALUAN KUOLLA JA PÄÄSTÄ HÄNEN LUOKSEEN	2,05
IRRALLISUUS	2,84
TUNNEN OLEVANI ERILLÄNI MUISTA	3,34
TUNTUU SILTÄ ETTEN PÄRJÄÄ	2,97
KOEN EPÄVARMUUTTA SIITÄ KUKA OLEN	2,94
PELKÄÄN MENETTÄVÄNI ITSEHILLINTÄNI	2,87
OLEN MENETTÄNYT ITSELUOTTAMUKSENI	2,86
MINUA VAIVAA TARPEETTOMUUDEN TUNNE	2,81
EN TUNNE ITSEÄNI	2,47
VÄLTTELEN HELLYYTTÄ	2,39
SYYTTELY JA VIHA	2,79
KOEN KAUNAISUUTTA	3,39
TUNNEN ITSENI USEIN KATKERAKSI	3,37
MINULLA ON VIHAMIELISYYDEN TUNTEITA	3,16
VIHASTUN USEIN	3,13
KOEN KOSTONHALUA	2,92
SYYTÄN TOISIA	2,13
HALUAN VAHINGOITTA MUITA	1,48
HAJANAISUUS	3,11
UNOHDAN HELPOSTI ESIM. NIMIÄ TAI PUHELINNUMEROITA	3,71
MINULLA ON KESKITTYMISVAIKEUKSIA	3,48
TEHTÄVÄT TUNTUVAT YLIVOIMAISILTA	3,18
MUISTAN HUONOMMIN MENNEITÄ ASIOITA	3,18
MINULLA ON VAIKEA MUISTAA UUSIA ASIOITA	3,03
MINUN ON VAIKEA OPPIA UUSIA ASIOITA	2,84
MINUN ON VAIKEA AJATELLA MUUTA KUIN KONKREETTISIA ASIOITA	2,37